

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง แรงจูงใจ ของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารตลอดจนแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีรายละเอียดที่จะศึกษาดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ
- ๒.๒ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับ การจัดการขยะมูลฝอย
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจเป็นกระบวนการที่ชักนำใ้มนั้วให้เกิดการปฏิบัติตาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาจาก นักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมานำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมายและสาระสำคัญอื่น ๆ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับแรงจูงใจ

การ จูงใจโดยทั่วไปความหมายในด้านการจูงใจประกอบด้วยคำเหล่านี้ เช่น ความปรารถนา (Desires) ความต้องการ (Wants) ความมุ่งหวัง (Wishes) เป้าประสงค์ (Aims) เป้าหมาย (Goals) ความต้องการ (Needs) แรงขับ (Motives or Drives) และสิ่งตอบแทน (Incentives) อยู่เสมอๆ

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงแรงจูงใจว่า เป็นกระบวนการที่ชักนำใ้มนั้ว ใ้บุคคลเกิดความมานะพยายามเพื่อที่จะสนองตอบความต้องการบางประการใ้บรรลุผลสำเร็จการจูงใจเป็นภาวะในการเพิ่มพฤติกรรมกระทำกิจกรรมของบุคคลโดยบุคคลจงใจกระทำพฤติกรรมนั้นเพื่อใ้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการแรงจูงใจเป็น กระบวนการต่างๆ ที่ร่างกายและจิตใจ (ระบบ/สิ่งมีชีวิต) ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าให้เกิดการแสดงพฤติกรรมเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ เป็นสภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นหรือผลักดันโดยแรงจูงใจใ้แสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา เพื่อบรรลุเป้าหมายที่

หวังไว้มีคำหลายคำซึ่งเกี่ยวข้องกับการจูงใจอย่างใกล้ชิด เช่น ความต้องการ (need) ความพยายาม (striving) ความปรารถนา (desire) แรงขับ (drive) ความทะเยอทะยาน (ambition) เป็นต้น^๑

นักวิชาการกล่าวว่า แรงจูงใจ (Motive) เป็นคำที่มาจากคำภาษาละติน ที่ว่า Movere ซึ่งหมายถึง เคลื่อนไหว (Move) ดังนั้น คำว่าแรงจูงใจจึงมีการให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

แรงจูงใจ หมายถึง บางสิ่งบางอย่างที่อยู่ภายในตัวของบุคคลที่มีผลทำให้บุคคลต้องกระทำ หรือเคลื่อนไหว หรือมีพฤติกรรมในลักษณะที่มีเป้าหมาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แรงจูงใจเป็น เหตุผลของการกระทำ นั้นเอง และแรงจูงใจคือสภาวะที่อยู่ภายในตัวที่เป็นพลัง ทำให้ร่างกายมีการ เคลื่อนไหวไปในทิศทางที่มีเป้าหมาย ที่ได้เลือกไว้แล้ว ซึ่งมักจะเป็นเป้าหมายที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อม จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง พลังในตัวบุคคลที่ทำให้แสดงพฤติกรรมใน ลักษณะที่มีเป้าหมาย และแรงจูงใจนั้น จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญ ๒ ประการ คือ

- ๑) เป็นกลไกที่ไปกระตุ้นพลังของร่างกายให้เกิดการกระทำ
- ๒) เป็นแรงบังคับให้กับพลังของร่างกาย เพื่อที่จะกระทำอย่างมีทิศทาง

ส่วนการจูงใจ (Motivation) เป็นเงื่อนไขของการได้รับการกระตุ้น ซึ่งมีนักวิชาการให้ ความหมายของคำว่า การจูงใจ หมายถึง แรงขับเคลื่อนที่อยู่ภายในของบุคคล ที่กระตุ้นให้บุคคลมีการ กระทำ เป็นภาวะภายในของบุคคลที่ถูกกระตุ้นให้กระทำพฤติกรรมอย่างมีทิศทางและต่อเนื่อง เป็นภาวะในการเพิ่มพฤติกรรม การกระทำหรือกิจกรรมของบุคคล โดยบุคคลจงใจกระทำพฤติกรรม นั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

นักวิชาการบางท่านยังกล่าวว่า แรงจูงใจเป็นความปรารถนาหรือแรงผลักดันภายในใจของ บุคคล ที่เร้าหรือกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมบางอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตน^๒ เป็นพลังที่มี อยู่ในตัวของบุคคลซึ่ง เป็นสิ่งเร้าแรงขับ แรงกระตุ้น ความปรารถนา หรือ เป้าหมายที่มีอยู่ในตัวของ บุคคลซึ่งทำห นำที่ในการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอยู่ ่างใดอย่างหนึ่งออกมาเพื่อสนองความ ต้องการโดยแรงจูงใจจะทำให้ บุคคลเกิดพลังเพื่อทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ึ่งให้เกิดความสำเร็จ^๓ สอดคล้องกับนักวิชาการที่กล่าว ว่า การจูงใจ (Motivation) เป็นกระบวนการกระตุ้นพฤติกรรม บุคลากรให้มีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ โดยอาศัยปัจจัยแห่งความต้องการ พื้นฐานที่จะทำให้บุคลากรเต็มใจที่จะรวมพลังทุ่มเทความอุตสาหพยายามอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดแรงจูงใจมีหลายประการด้วยกัน นับตั้งแต่บทบาทของผู้นำเพื่อน ร่วมงาน สิ่งตอบแทนที่เป็นทั้งตัวเงิน และโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ^๔ และสอดคล้องกับนักวิชาการ

^๑ ศ.ดร.พริ้มเพรา ดิษยวณิช, เอกสารประกอบการบรรยายวิชา พฤติกรรมศาสตร์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.chamlongclinic-psych.com/document/motif/index.html>, [๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๘].

^๒ กันตยา เพิ่มผล, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน = Efficiency development, พิมพ์ ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ: ฝ่ายเอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕.

^๓ ทิพวรรณ กิตติพร, จิตวิทยาทั่วไปเล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พิษณุโลก: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๕.

^๔ วิราวรรณ ระพีพิศาล, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ: วิจิตรทัศน์, ๒๕๕๔), หน้า ๖๕.

ที่กล่าว ว่า สภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเพื่อไปยังจุดหมายปลายทาง (Goal) นักจิตวิทยามีความเชื่อว่ามนุษย์หรือสัตว์ก็ตามเมื่ออยู่ในสภาวะที่ได้รับการจูงใจจะมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมหรือแสดงพฤติกรรมเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามจุดหมายที่ต้องการ^๕

จากคำอธิบายและความหมาย ที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า การจูงใจ เป็นกระบวนการที่บุคคลถูก กระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจ ให้กระทำหรือดิ้นรนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์บางอย่าง ซึ่งจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจ เป็นพฤติกรรมที่มีใช้เป็นการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดา แต่ต้องเป็นพฤติกรรมที่มีความเข้มข้นมีทิศทางจริงจัง มีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการไปสู่จุดใด และ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องมาจาก แรงผลักดัน หรือ แรงกระตุ้น ที่เรียกว่า แรงจูงใจ ด้วย^๖

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของแรงจูงใจและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยสังเคราะห์ประมวลผลแนวคิดหลักในเรื่องแรงจูงใจ เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจ ของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของแรงจูงใจ

นักวิชาการหรือนักวิจัย/ หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
ศ.ดร.พรพิมล ดิษยวณิช, (๒๕๕๘)	กระบวนการ กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่หวังไว้
กันตยา เพิ่มผล,(๒๕๕๑)	๑) แรงจูงใจเป็นความปรารถนา ๒) แรงจูงใจเป็นแรงผลักดันภายในใจของบุคคล
ทิพย์วรรณ กิตติพร, (๒๕๕๔, หน้า ๑๐๕)	๑) พลังที่มีอยู่ในตัวของบุคคล ๒) พฤติกรรมหนึ่งที่แสดงออกมาตอบสนอง
วิราวรรณ ระพีพิศาล ,(๒๕๕๔, หน้า ๖๕)	กระบวนการกระตุ้นพฤติกรรมให้มีความกระตือรือร้น
สมศักดิ์ ประเสริฐสุข , (๒๕๕๔ , หน้า ๑๒)	อินทรีย์ ที่ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเพื่อไปยังจุดหมายปลายทาง

๒.๑.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจ เป็นทฤษฎีที่ผ่านการวิวัฒนาการตามแนวคิดและแนวคิดที่สำคัญๆ ตามยุคสมัย และกรอบแนวความคิดความรู้ มีนักวิชาการได้ในแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจได้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

^๕ สมศักดิ์ ประเสริฐสุข , จิตวิทยาการจัดการองค์การอุตสาหกรรม, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๕๔, หน้า ๑๒.

^๖ ทักษะการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของผู้นำ, การจูงใจ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://pirun.ku.ac.th/~g4968073/report/475512/Motivation_by_1.doc, [๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๘]

มีนักวิชาการกล่าวว่าโดยทั่วไปมนุษย์มีความต้องการทางชีวภาพเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น มนุษย์ต้องกิน ต้องดื่ม ต้องการอากาศหายใจ จึงทำให้เกิดแรงขับเคลื่อน เช่น ความหิว ความกระหาย แต่ความต้องการบางอย่างไม่ได้ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนไป เช่น มนุษย์ต้องการออกซิเจน เพื่อช่วยในการเผาผลาญอาหารในร่างกาย ความต้องการแบบนี้ไม่สามารถทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนไป ทุกๆ อย่าง จึงไม่ใช่ผลผลิตของความต้องการแรงขับเคลื่อนทางจิตใจ เช่น ความอยากรู้ อยากเห็น อยากสำรวจ ไม่ได้เกิดจากความต้องการของร่างกาย แต่เป็นอิทธิพลภายในที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ สิ่งล่อใจ (Incentive) ทำให้มนุษย์เกิดพฤติกรรมไปสู่เป้าหมาย เพราะความคาดหวังที่จะได้รับรางวัล ในกรณีนี้ความคาดหวังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์ แต่ก็เกิดผลมาจากรางวัลภายนอก เช่น นักศึกษาอยากสอบได้คะแนนสูงๆ แรงขับเคลื่อน และสิ่งล่อใจอาจมีความสำคัญทั้งสองอย่างในบางสถานการณ์ เช่น หนูกอดคานแล้วได้กินอาหาร ถ้าหนูไม่มีแรงขับเคลื่อนคือความหิว หนูก็จะมีแรงจูงใจที่จะกอดคาน แต่ถ้าหนูไม่มีความคาดหวังที่จะได้รับอาหารมากิน แม้มันจะหิวมันก็อาจจะแสดงพฤติกรรมอื่นแทนการกอดคาน

ดังนั้น แรงจูงใจอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากผลภายในตัวอินทรีย์หรือภายนอกอินทรีย์ จากที่กล่าวมาจึงสามารถสรุปความหมายของแรงจูงใจได้ว่า เป็นสภาวะภายในอินทรีย์ที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลภายในหรือภายนอกอินทรีย์ อันทำให้เกิดพฤติกรรมไปสู่เป้าหมาย

วงจรของแรงจูงใจ (Motivational Cycle) เป็น อิทธิพลภายในตัวอินทรีย์ เช่น ความต้องการทางสรีระหรือทางจิตใจ ตลอดจนแรงขับเคลื่อนทั้งหลายและอิทธิพลภายนอก เช่น สิ่งล่อใจ หรือรางวัลต่างๆ สามารถทำให้อินทรีย์เกิดสภาวะขึ้นภายใน โดยนักจิตวิทยาเรียกสภาวะนี้ว่า แรงจูงใจ อันจะเป็นตัวกระตุ้นให้อินทรีย์เกิดพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ภายหลังจากที่อินทรีย์บรรลุเป้าหมายแล้ว อิทธิพลต่างๆ ก็มีผลทำให้อินทรีย์เกิดแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมไปสู่เป้าหมายได้อีก ธรรมชาติของแรงจูงใจจึงมีลักษณะเป็นวงจร คือ เกิดแล้วเกิดอีกได้ไม่รู้จบ ตราบใดที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ เช่น ความหิวทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะกินเพื่อให้อิ่ม แต่ก็หิวเพื่อจะกินให้อิ่มได้อีก เป็นต้น

ซึ่ง องค์ประกอบที่ทำให้เกิดแรงจูงใจมีอยู่หลายประการ คือ

๑. องค์ประกอบด้านชีวภาพ (Biological Factors) ได้แก่ การทำงานของร่างกาย เช่น ต่อมไร้ท่อ และระบบประสาท โดยเฉพาะ Hypothalamus มีการวิจัยพบว่า มีบทบาทอย่างมากเกี่ยวกับแรงจูงใจ พื้นฐานต่างๆ เช่น ความต้องการอาหาร ความต้องการน้ำ ความต้องการอุณหภูมิที่พอเหมาะ และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

๒. องค์ประกอบด้านสัญชาตญาณ (Instinct Factors) เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด มีในมนุษย์ทุกคน ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความต้องการทางกายภาพหรือการเรียนรู้ แต่เป็นปฏิกิริยาที่ร่างกายต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น อยากรู้อยากเห็น และอยากเคลื่อนไหว เป็นต้น

๓. องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive Factors) ดังได้กล่าวแล้วว่ามนุษย์ตั้ง มีความคิด เช่น คิดว่ากำลังทำอะไร จะทำอะไร เป็นต้น การคิดมักจะสัมพันธ์กับการสัมผัสและความจำ หรือประสบการณ์ที่ได้รับ ดังนั้น แรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่างๆ จึงเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์มีความคิดนั่นเอง

๔. องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ (Learning Factors) จากการที่มนุษย์ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวทำให้มนุษย์เกิดแรงงูใจในรูปแบบต่างๆ ได้ ซึ่งเป็นผลจากสังคมที่เขาอาศัยอยู่ เช่น แรงงูใจที่จะประสบความสำเร็จ แรงงูใจที่จะมีอำนาจ แรงงูใจที่จะสัมพันธ์กับผู้อื่น ฯลฯ

จากองค์ประกอบทั้งหมดจะเห็นว่า แรงงูใจของมนุษย์เกิดได้จากสาเหตุภายในตัวอินทรีย์ และภายนอกอินทรีย์ที่มีพฤติกรรมแรงงูใจ โดยพิจารณาองค์ประกอบหลายๆ ด้าน จึงทำให้เกิด ทฤษฎีแรงงูใจขึ้น ๔ กลุ่ม คือ^๗

๑. ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinct theory)
๒. ทฤษฎีแรงขับ (Drive theory)
๓. ทฤษฎีการกระตุ้น (Arousal theory)
๔. ทฤษฎีสั่งล่อใจ (Incentive theory)

๑. ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinct Theory) สัญชาตญาณเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์ แสดงออกโดยอัตโนมัติตามธรรมชาติของชีวิต เป็นความพร้อมที่จะทำพฤติกรรมได้ในทันที เมื่อปรากฏ สิ่งเร้าเฉพาะต่อพฤติกรรมนั้น สัญชาตญาณจึงมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของชีวิตนี้ สัตว์บางชนิด เช่น ปลา กัดตัวผู้จะแสดงการก้าวร้าว พร้อมต่อสู้ทันทีที่เห็นตัวผู้ตัวอื่น สำหรับในมนุษย์ สัญชาตญาณอาจจะไม่แสดงออกมาอย่างชัดเจนในสัตว์ชั้นต่ำแต่บุคคลสามารถรู้สึกได้ เช่น ความใกล้ชิดระหว่างชายหญิง ทำให้เกิดความต้องการทางเพศได้ พฤติกรรมนี้ไม่ต้องเรียนรู้เป็น รูปแบบพฤติกรรมที่ตายตัวแน่นอนซึ่งกำหนดมาตามธรรมชาติจากปัจจัยทางชีวภาพ ในปัจจุบัน การศึกษาสัญชาตญาณเป็นเพียงต้องการศึกษาลักษณะการตอบสนองขั้นพื้นฐานเพื่อความเข้าใจ พฤติกรรมเบื้องต้นเท่านั้น

๒. ทฤษฎีแรงขับ (Drive theory) เป็นกลไกภายในที่รักษาระบบทางสรีระ ให้คง สภาพสมดุลในเรื่องต่าง ๆ ไว้ เพื่อให้ร่างกายเป็น ปกติ หรืออยู่ในสภาพ โฮมิโอสเตซิส (Homeostasis) โดยการปรับระบบให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทฤษฎีแรงขับอธิบายว่า เมื่อเสียสมดุลในระบบ โฮมิโอสเตซิส จะทำให้เกิดความต้องการ (Need) ขึ้น เป็นความต้องการทาง ชีวภาพเพื่อรักษาความคงอยู่ของชีวิต และความต้องการนี้ จะทำให้เกิด แรงขับ อีกต่อหนึ่ง

แรงขับเป็นสภาวะตื่นตัว ที่พร้อมจะทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้กลับคืนสู่สภาพสมดุล เพื่อลดแรงขับนั้น (Drive Reduction) ตัวอย่างเช่น การขาดน้ำในร่างกาย จะทำให้เสียสมดุลทางเคมี ในเลือด เกิดความต้องการเพิ่มน้ำ ในร่างกาย แรงขับ ที่เกิดจากต้องการน้ำคือ ความกระหาย งูใจให้ เราดื่มน้ำหรือหาน้ำมาดื่ม หลังจากดื่มน้ำ ความต้องการแล้ว แรงขับก็ลดลง กล่าวได้ว่า แรงขับ ผลักดันให้คนเรามีพฤติกรรม ตอบสนอง ความต้องการ เพื่อทำให้ แรงขับ ลดลงสำหรับที่ร่างกาย จะได้กลับสู่ สภาพสมดุล อีกครั้งหนึ่ง

แรงขับแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drive) และแรง ขับทุติยภูมิ (Secondary Drive) แรงขับที่เกิดจาก ความต้องการพื้นฐานทางชีวภาพ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ ความต้องการและแรงขับประเภทนี้ เกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องเรียนรู้ เป็นแรงขับ ประเภทปฐมภูมิ ส่วนแรงขับทุติยภูมิ เป็นแรงขับที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ แรงขับประเภท

^๗ กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์, รศ., จิตวิทยาทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๖๖-๑๖๗.

นี้ เมื่อเกิดแล้วจะจูงใจคนให้กระทำการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการอย่างไม่มีวันสิ้นสุด เช่น คนเรียนรู้ว่า เงินมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการสนองความต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ อีกมาก การไม่มีเงิน จึงเป็นแรงขับหัตถิยภูมิสามารถจูงใจให้คนกระทำการพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้เงิน มาตั้งแต่การทำงานหนัก จนถึงการทำ สิ่งที่ผิดกฎหมาย เช่น การปล้นธนาคาร

๓. ทฤษฎีการกระตุ้น (Arousal theory) มนุษย์ถูกจูงใจให้กระทำการพฤติกรรม บางอย่าง เพื่อรักษาระดับการกระตุ้นที่พอเหมาะ (Optimal level of arousal) เมื่อมีระดับการ ตื่นตัวต่ำลง ก็จะถูกกระตุ้นให้เพิ่มขึ้น และเมื่อการตื่นตัวมีระดับสูงเกินไปก็จะถูกดึงให้ลดลง เช่น เมื่อรู้สึกเบื่อคน จะแสวงหาการกระทำที่ตื่นเต้น เมื่อตื่นตัวเร้าใจมานานระยะหนึ่ง จะต้องการ พักผ่อน เป็นต้น คนแต่ละคนจะมีระดับการตื่นตัวที่พอเหมาะแตกต่างกัน

การกระตุ้นคือ ระดับการทำงานที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ระบบของร่างกาย สามารถวัด ระดับการทำงานนี้ได้จากคลื่นสมอง การเต้นของหัวใจ การเกร็งของกล้ามเนื้อ หรือจากสภาวะของ อวัยวะต่าง ๆ ขณะที่หลับสนิทธระดับการตื่นตัวจะต่ำที่สุด และสูงสุดเมื่อตกใจหรือตื่นตัวสุดขีด การตื่นตัวเพิ่มขึ้นได้จากความหิว กระหายน้ำหรือแรงขับทางชีวภาพอื่น ๆ หรือจากสิ่งเร้าที่เข้มข้น รุนแรง เหตุการณ์ไม่คาดหวังไว้ก่อน หรือจากสารกระตุ้นในกาแฟ และยาบางชนิดการทำงานจะมี ประสิทธิภาพสูง เมื่อมีระดับการกระตุ้นปานกลาง ระดับการตื่นตัวที่สูงเกินไปจะรบกวนความใส่ใจ การรับรู้ การคิด สมาธิ กล้ามเนื้อทำงานประสานกันได้ยาก เมื่อระดับการตื่นตัวต่ำ คนเราทำงานที่ ยากและมีรายละเอียดได้ดี แต่ถ้าเป็นงานที่ง่ายจะทำได้ดีเมื่อระดับการกระตุ้นสูง คนที่มีระดับการ กระตุ้นสูงเป็นนิสัย มักสูบบุหรี่ ดื่มสุรา กินอาหารรสจัด ฟังดนตรีเสียงดัง มีความถี่เรื่องเพศสัมพันธ์ ชอบการเสี่ยงและลองเรื่องใหม่ ๆ ส่วนคนที่มีระดับการกระตุ้นต่ำเป็นปกติ มักมีพฤติกรรมที่ไม่เร้าใจ มากนัก ไม่ชอบการเสี่ยง ความแตกต่างในระดับพอเหมาะของการกระตุ้นเกิดจากพื้นฐานทางชีวภาพ เป็นเรื่องหลัก และทำให้มีบุคลิกภาพแตกต่างกันไปด้วย

๔. ทฤษฎีสิ่งล่อใจ (Incentive theory) ปัจจัยภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมที่จูงใจจะ ดึงดูดให้คนมุ่งไปหาสิ่งนั้น มนุษย์กระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแสวงหาสิ่งที่พอใจ (Positive Incentives) เช่น รางวัล ค่ายกย่อง สิทธิพิเศษ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่พอใจ (Negative Incentives) เช่น ถูกลงโทษ ถูกตำหนิ ทำให้เจ็บกาย การที่คนมี พฤติกรรมแตกต่างกัน หรือพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่กับความแตกต่างในคุณค่า (Values) ของสิ่งจูงใจ ถ้าคิดว่าการกระทำอย่างใด อย่างหนึ่ง จะได้รับผลคุ้มค่าก็จะมีแรงจูงใจให้บุคคลกระทำอย่างนั้น

ยังมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงทฤษฎีแรงจูงใจไว้ ดังนี้

๑. ทฤษฎี ๒ ปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg)

ทฤษฎีเฮิร์ซเบิร์กเน้นอธิบายและให้ความสำคัญกับปัจจัย ๒ ประการ ได้แก่ ตัวกระตุ้น (Motivators) และการบำรุงรักษา (Hygiene) สองปัจจัยมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของงานเป็นอย่างยิ่ง เฮิร์ซเบิร์กได้ทำการศึกษาศึกษาโดยสัมภาษณ์ความพอใจและไม่พอใจทำงานของนักบัญชีและวิศวกร จำนวน ๒๐๐ คน ผลการศึกษาสรุพบว่าความพอใจในการทำงานกับแรงจูงใจในการทำงานของคนมี ความแตกต่างกันคือการที่บุคคลพอใจในงานไม่ได้หมายความว่าคนนั้นมีแรงจูงใจในงานเสมอไป แต่ถ้าคนใดมีแรงจูงใจในการทำงานแล้วคนนั้นจะตั้งใจทำงานให้เกิดผลดีได้ ผลการศึกษาก็แสดงให้เห็นผลของปัจจัย ๒ ตัว คือด้านตัวกระตุ้นและการบำรุงรักษาต่อเจตคติงานของบุคคล

๑. ปัจจัยด้านตัวกระตุ้น (Motivator factors) เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ผลผลิตเพิ่มขึ้น ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน (Job satisfaction) ตัวกระตุ้นประกอบด้วยปัจจัย ๖ ประการดังนี้

- (๑) การสัมฤทธิ์ผล คือ พนักงานมีความรู้สึกว่าเขาทำงานได้สำเร็จ
- (๒) การยอมรับนับถือจากผู้อื่น คือ พนักงานมีความรู้สึกว่าเขาเมื่อทำสำเร็จมีคนยอมรับเขา
- (๓) ลักษณะงานที่น่าสนใจ คือ พนักงานรู้สึกว่าการที่เขาทำน่าสนใจ น่าทำ
- (๔) ความรับผิดชอบ คือ พนักงานรู้สึกว่าเขาต้องรับผิดชอบตนเองและงานของเขา
- (๕) โอกาสที่จะเจริญก้าวหน้า คือ พนักงานรู้สึกว่าเขามีความก้าวหน้าในงานที่เขาทำ
- (๖) การเจริญเติบโต คือ พนักงานตระหนักว่าเขามีโอกาสที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมและมีความเชี่ยวชาญ

๒. ปัจจัยด้านการบำรุงรักษา (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่ช่วยให้พนักงานยังคงทำงานอยู่และยังรักษาเขาไว้ไม่ให้ออกจากงานเมื่อไม่ได้จัดให้พนักงาน เขาจะไม่พอใจและไม่มีความสุขในการทำงานปัจจัยนี้ประกอบด้วย ๑๐ ประการดังนี้

- (๑) นโยบายและการบริหาร คือ พนักงานรู้สึกว่าการจัดการมีการสื่อสารที่ดีและเขารู้ถึงนโยบายขององค์กรที่เขาอยู่
- (๒) การนิเทศงาน คือ พนักงานรู้สึกว่าการที่ผู้บริหารตั้งใจสอนงานและให้งานตามหน้าที่รับผิดชอบ
- (๓) ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน คือ พนักงานรู้สึกดีต่อหัวหน้างานของเขา
- (๔) สภาพการณ์ทำงาน คือ พนักงานรู้สึกดีต่อสถานที่และสภาพการณ์ของการทำงาน
- (๕) ค่าตอบแทนการทำงาน คือ พนักงานรู้สึกว่าค่าตอบแทนเหมาะสม
- (๖) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน คือ พนักงานมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน

(๗) ชีวิตส่วนตัว คือ พนักงานรู้สึกว่าชั่วโมงการทำงานไม่ได้กระทบต่อชีวิตส่วนตัว

(๘) ความสัมพันธ์กับลูกน้อง คือ หัวหน้างานมีความรู้สึกที่ดีต่อลูกน้อง

(๙) สถานภาพ คือ พนักงานรู้สึกว่าการที่เขาได้ตำแหน่งหน้าที่ดี

(๑๐) ความมั่นคง คือ พนักงานรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในงานที่เขาทำอยู่

ปัจจัยบำรุงรักษาไม่ใช่สิ่งจูงใจที่จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่เป็นข้อกำหนดที่ป้องกันไม่ให้นักงานเกิดความไม่พึงพอใจในงานที่เขาทำ ถ้าไม่มีปัจจัยเหล่านี้แล้วอาจก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจแก่พนักงานได้ ซึ่งพนักงานอาจรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องหรือต่อรอง ผู้บริหารจึงมักจัดโครงการด้านผลประโยชน์พิเศษต่างๆเพื่อให้พนักงานพึงพอใจ เช่น การลาป่วย การลาพักร้อน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสวัสดิการของพนักงาน^๔

^๔ อนุกรมรัฐ ชะลอเลิศ, “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม , ๒๕๔๙), หน้า ๑๘.

๒. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs theory)

เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งกำหนดโดยนักจิตวิทยาชื่อมาสโลว์ (Abraham Maslow) เป็นทฤษฎีการจูงใจที่มีการกล่าวขวัญอย่างแพร่หลาย มาสโลว์มองว่าความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้น จากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

๑) ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น

๒) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Security or safety needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิต และหน้าที่การงาน

๓) ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) (Affiliation or Acceptance needs) เป็นความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการให้และได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการได้รับการยอมรับ การต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น

๔) ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) หรือความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือ และสถานะจากสังคม เช่น ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ความต้องการมีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

๕) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ ความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เป็นต้น

จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ สามารถแบ่งความต้องการออกได้เป็น

๒ ระดับ คือ

๑. ความต้องการในระดับต่ำ (Lower order needs) ประกอบด้วยความต้องการทางร่างกาย, ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง และความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ

๒. ความต้องการในระดับสูง (Higher order needs) ประกอบด้วย ความต้องการการยกย่องและความต้องการความสำเร็จในชีวิต^๔

๓. ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ เฮนรี เมอร์รีย์ (henry murray)

ทฤษฎีนี้เน้นอธิบายการจูงใจของบุคคลที่กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการ ความสำเร็จมิได้หวังรางวัลตอบแทนจากการกระทำของเขา ซึ่งความต้องการความสำเร็จนี้ในแง่ของการทำงานหมายถึงความต้องการที่จะทำงานให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อตนทำ

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

อะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอื่นสำเร็จต่อไป หากองค์การใดที่มีพนักงานที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จำนวนมากก็จะเจริญรุ่งเรืองและเติบโตเร็ว

ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๓๐s นักจิตวิทยาชื่อ David I. McClelland ได้ทำการทดลองโดยใช้แบบทดสอบการรับรู้ของบุคคล (Thematic Apperception Test (TAT)) เพื่อวัดความต้องการของมนุษย์ โดยแบบทดสอบ TAT เป็นเทคนิคการนำเสนอภาพต่างๆ แล้วให้บุคคลเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่เขาเห็น จากการศึกษาวิจัยของแมคคลีแลนด์ได้สรุปคุณลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีความต้องการ ๓ ประการที่ได้จากแบบทดสอบ TAT ซึ่งเขาเชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลได้ดังนี้^{๑๐}

๑ . ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement (nAch)) เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ จากการวิจัยของ McClelland พบว่าบุคคลที่ต้องการความสำเร็จ (nAch) สูง จะมีลักษณะชอบการแข่งขัน ชอบงานที่ท้าทาย และต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูง และกล้าที่จะเผชิญกับความล้มเหลว

๒ . ความต้องการความผูกพัน (Need for Affiliation (nAff)) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น บุคคลที่ต้องการความผูกพันสูงจะชอบสถานการณ์การร่วมมือมากกว่าสถานการณ์การแข่งขัน โดยจะพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

๓ . ความต้องการอำนาจ (Need for power (nPower)) เป็นความต้องการอำนาจเพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลที่มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือยกย่อง ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น และจะกังวลเรื่องอำนาจมากกว่าการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

๔. ทฤษฎีการจูงใจ ERG ของแอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer)

เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แต่ไม่คำนึงถึงขั้นความต้องการว่า ความต้องการใดเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง และความต้องการหลายๆ อย่างอาจเกิดขึ้นพร้อมกันได้ ความต้องการตามทฤษฎี ERG จะมีน้อยกว่าความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ประการ ดังนี้

๑) ความต้องการเพื่อความอยู่รอด (Existence needs (E)) เป็นความต้องการพื้นฐานของร่างกายเพื่อให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นต้น เป็นความต้องการในระดับต่ำสุดและมีลักษณะเป็นรูปธรรมสูงสุด ประกอบด้วยความต้องการทางร่างกายบวกด้วยความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคงตามทฤษฎีของมาสโลว์ ผู้บริหารสามารถตอบสนองความต้องการในด้านนี้ได้ด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีสวัสดิการที่ดี มีเงินโบนัส รวมถึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากการทำงาน ได้รับความยุติธรรม มีการทำสัญญาว่าจ้างการทำงาน เป็นต้น

^{๑๐} โกลม บัฟพรหม, “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๓”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

๒) ความต้องการมีสัมพันธภาพ (Relatedness needs (R)) เป็นความต้องการที่จะให้และได้รับไมตรีจิตจากบุคคลที่แวดล้อม เป็นความต้องการที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมน้อยลง ประกอบด้วยความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในองค์การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลภายนอกด้วย เช่น การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธะระหว่างผู้นำและผู้ตาม เป็นต้น

๓) ความต้องการความเจริญก้าวหน้า (Growth needs (G)) เป็นความต้องการในระดับสูงสุดของบุคคลซึ่งมีความเป็นรูปธรรมต่ำสุด ประกอบด้วยความต้องการการยกย่องบวกด้วยความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตตามทฤษฎีของมาสโลว์ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยการพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือมอบหมายให้รับผิดชอบต่องานกว้างขึ้น โดยมีหน้าที่การทำงานสูงขึ้น อันเป็นโอกาสที่พนักงานจะก้าวไปสู่ความสำเร็จ^{๑๑}

๕. ทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับ

มีนักวิชาการ กล่าวว่า “การยอมรับ” หมายถึง การตัดสินใจใช้นวัตกรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยระยะเวลาในการตัดสินใจยอมรับนั้นไม่มีกำหนดแน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของนวัตกรรมนั้นๆ การที่ประชาชนได้เรียนรู้โดยผ่านการศึกษา สามารถบรรยายได้โดยผ่านขั้นการรับรู้ การยอมรับจะเกิดได้หากมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้นั้นจะได้ผลก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ทดลอง ปฏิบัติเมื่อเขาแน่ใจว่าสิ่งประดิษฐ์นั้นสามารถให้ประโยชน์อย่างแน่นอนจึงกล้าลงทุนซื้อ สิ่งประดิษฐ์นั้น^{๑๒}

และสอดคล้องกับนักวิชาการที่ กล่าวว่า “การยอมรับ” หมายถึง การตัดสินใจที่จะนำนวัตกรรมนั้นไปใช้อย่างเต็มที่ เพราะนวัตกรรมนั้นเป็นวิถีทางที่ดีกว่า และมีประโยชน์กว่า การยอมรับนวัตกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการเริ่มตั้งแต่ได้สัมผัสนวัตกรรม ถูกชักจูงให้ยอมรับนวัตกรรม ตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธ ปฏิบัติ ตามการตัดสินใจ และยืนยันการ ปฏิบัติ นั้น กระบวนการนี้อาจกินเวลาช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ คือ ตัวบุคคลและลักษณะของนวัตกรรม^{๑๓}

จากคำอธิบายและความหมายที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า การยอมรับ” หมายถึง การตัดสินใจใช้นวัตกรรมทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม โดยระยะเวลาในการตัดสินใจยอมรับนั้นไม่มีกำหนดแน่นอนตายตัว การยอมรับจะเกิดได้หากมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้นั้นจะได้ผลก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ทดลองปฏิบัติ

^{๑๑} โกมล บัวพรหม, “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๓”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, หน้า ๒๗.

^{๑๒} สุพัตรา ธนอมวงศ์, “ความตระหนักต่อการจัดการขยะของผู้อยู่อาศัยบริเวณริมคลองรังสิตประยูรศักดิ์: กรณีศึกษา ตำบลบึงอีโด ตำบลบึงอีโด อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๓.

^{๑๓} นัยนา กรุดนาค, “การยอมรับของบุคลากรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ในการนำการจัดการความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงาน”, **ปริญญามหาบัณฑิต**, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๓๒.

มีนักวิชาการ ได้กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจจะยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรม เป็นกระบวนการทางจิตที่เกิดขึ้น ตั้งแต่บุคคลได้รู้จักนวัตกรรมนั้นเป็นครั้งแรกจนถึงขั้นตัดสินใจ^{๑๔}

สอดคล้องกับนักวิชาการที่ กล่าวว่า การยอมรับเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของเกษตรกรหลังจากได้รับความรู้ แนวความคิด ความชำนาญ ประสบการณ์ใหม่ ๆ และได้ยึดถือ ปฏิบัติตาม^{๑๕}

และสอดคล้องกับนักวิชาการที่กล่าวว่า กระบวนการยอมรับว่ามีอยู่ ๕ ขั้นตอน คือ^{๑๖}

๑. ขั้นรับทราบ (Awareness stage) เป็นการเริ่มต้นที่บุคคลได้รับทราบแนวคิด ใหม่ ๆ หรือ นวัตกรรมใหม่ ๆ

๒. ขั้นสนใจ (Interest stage) เป็นขั้นที่บุคคลเกิดความสนใจในนวัตกรรมนั้น จึงมีการแสวงหาข่าวสารและรายละเอียดเพิ่มเติม

๓. ขั้นไตร่ตรองและขั้นประเมิน (Evaluation stage) เป็นขั้นที่บุคคลเกิดความสนใจ ในนวัตกรรมนั้นจนถึงระดับหนึ่ง มักจะไตร่ตรองหรือประเมินโดยเทียบกับประสบการณ์หรือ ความรู้ ของตนว่า นวัตกรรมนี้เมื่อนำไปปฏิบัติจะให้ประโยชน์เพียงใด ทำให้เขาได้สิ่งที่ต้องการขึ้นบ้างไหม

๔. ขั้นลองทำ (Trial stage) โดยการลองทำตามนวัตกรรมนั้นว่าจะเกิดผลอย่างไร

๕. ขั้นยอมรับหรือนำไปใช้ (Adoption) ขั้นนี้มักเกิดขึ้นหลังจากได้มีการลองทำ และประสบผลดีเป็นที่ประจักษ์แล้วจึงนำนวัตกรรมไปใช้

๖. ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

การสื่อสารมีความสำคัญต่อมนุษย์ ๕ ประการ สรุปได้ดังนี้^{๑๗}

๑) ความสำคัญต่อชีวิตประจำวัน การสื่อสารมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อชีวิตประจำวัน ในวันหนึ่งเราใช้การสื่อสาร ตลอดเวลา ทั้งการสื่อสารกับตนเอง การสื่อสารกับผู้อื่น ตั้งแต่บุคคลใน ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ผู้ร่วมงาน และทุกกิจกรรมในการดำรงชีวิต ก็ต้องใช้การสื่อสารทั้งนั้น จึงสรุปได้ ดังนี้

๑. การสื่อสารทำให้เราสามารถรับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของ บุคคลอื่นได้

๒. การสื่อสารทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะการสื่อสารเป็นส่วน หนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ตั้งแต่การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว และบุคคลต่าง ๆ ใน สังคม

๓. การสื่อสารทำให้เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ ความสุนทรีย์ การผ่อนคลาย อารมณ์ และเกิดความเพลิดเพลินทางจิตใจ และความสุขในชีวิต

^{๑๔} ไพบูลย์ สุทธสุภา, “ทัศนคติของผู้ปลูกกาแฟที่มีต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ” , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔.

^{๑๕} บุญสม วราเอกศิริ, ส่งเสริมการเกษตร: หลักและวิธีการ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (คณะธุรกิจการเกษตร : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒.

^{๑๖} ปัทมาพร ไคร์วานิช, “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรพรหมพิรามต่อการรณรงค์เผาต่อ ช้างขาว”, ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔.

^{๑๗} มัลลิกา คณานุรักษ์, จิตวิทยาการสื่อสารของมนุษย์, (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๙.

๔. การสื่อสารช่วยในการสร้างเอกลักษณ์ของบุคคล ทำให้เข้าใจตนเอง และผู้อื่น รู้จักแสดงออกพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ รวมทั้งทำให้รู้จักบทบาทของตนเองและผู้อื่น

๕. การสื่อสารทำให้เกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งผลต่อการพัฒนา ด้านสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ ทักษะต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต และมีโลกทัศน์มากขึ้น

๖. การสื่อสารช่วยให้เกิดแรงจูงใจ ทำให้เกิดความหวัง การสร้างกำลังใจ และการ สร้างเป้าหมายในชีวิต

๗. การสื่อสารช่วยสอดส่องดูแลสิ่งแวดล้อมและทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลหรือข่าวสาร แล้วมีการนำมาเผยแพร่หรือแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งทำให้เกิดการ รับรู้ข้อมูล และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งยังเป็นการร่วมช่วยกัน ดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

๒) ความสำคัญต่อความเป็นสังคม มนุษย์รวมตัวกันเป็นกลุ่มสังคมได้ตั้งแต่สังคมเล็ก ระดับครอบครัว จนถึงสังคม ที่ใหญ่ระดับประเทศและระดับโลกได้ ก็เพราะอาศัยการสื่อสารเป็น พื้นฐาน เมื่อมนุษย์อยู่รวมกัน และดำเนินชีวิตร่วมกัน ก็ย่อมต้องมีข้อตกลงกัน โดยกำหนดเป็น ระเบียบ กติกาต่าง ๆ เพื่อใช้เป็น กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ทำให้สังคมนั้น ๆ ดำรงอยู่ได้ และมนุษย์ ก็ใช้การสื่อสารทำให้เกิดความ เข้าใจกันอันดีต่อกัน และการที่สังคมมนุษย์ได้รับการพัฒนามา ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง ก็เพราะ ใช้การสื่อสารเป็นสายใยแห่งการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี ความรู้สึกนึกคิดของคนรุ่นหนึ่งมาสู่ คนอีกรุ่นหนึ่งอย่าง

๓) ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมและธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจ ตั้งแต่ขั้นตอน การตลาด การขาย การจัดหา วัตถุดิบ การวางแผนการผลิต การผลิต การเงิน การบัญชี และการ บริหารงานบุคคล ต้องใช้ การสื่อสารทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การสื่อสารกันระหว่างบุคคล จนกระทั่งถึง การสื่อสารกับมวลชน เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะในปัจจุบันการสื่อสารได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญและ กลายเป็นเรื่องจำเป็นมากด้านธุรกิจ รวมทั้งได้มีการนำ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ ในการสื่อสาร มากมาย

๔) ความสำคัญต่อการปกครอง การปกครองไม่ว่าจะเป็นการปกครองระดับใด หรือการปกครองระบอบใดก็ตาม ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง จะต้องมีการตกลงร่วมกันในกฎเกณฑ์ หรือระเบียบต่าง ๆ ผู้ปกครองต้อง เผยแพร่ข่าวสารเหล่านี้ให้ผู้ถูกปกครองทราบทั้งทางตรง และทางอ้อม รวมทั้งประชาชนหรือผู้ถูก ปกครองก็จะต้องสื่อสารเรื่องต่าง ๆ ไปยังผู้ปกครองด้วย เพื่อความสงบสุขของบ้านเมืองเป็นสำคัญ

๕) ความสำคัญต่อการเมืองและเศรษฐกิจ ทุกประเทศมีการติดต่อสื่อสารกัน ทั้งทางด้านการเมือง และเศรษฐกิจ และปัจจุบันมีหน่วยงานหรือองค์กรของแต่ละประเทศ ที่ทำหน้าที่ ติดต่อสื่อสารข่าวการเมืองและ เศรษฐกิจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อการสร้างเครือข่าย หรือพันธมิตร ซึ่งการ สื่อสารมวลชนก็เข้ามามีบทบาทร่วมด้วยเช่นกัน

สรุป จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจและผลการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยสังเคราะห์ประมวลผลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจ ของประชาชน ในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิด และทฤษฎีหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
กึ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์, รศ., (๒๕๕๔, หน้า ๑๖๖ – ๑๖๗)	๑. สภาวะภายในอินทรีย์ที่เกิดขึ้น ๒. ตัวกระตุ้นอินทรีย์ให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ๓. องค์ประกอบที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ - ด้านชีวภาพ - ด้านสรีรวิทยา - ด้านความคิด
ธนอมรัฐ ชะลอเลิศ, (๒๕๔๙, หน้า ๑๘, ๒๒)	๑) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ - ความต้องการทางร่างกาย - ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง - ความต้องการผูกพัน - ความต้องการการยกย่อง - ความต้องการความสำเร็จในชีวิต ๒) ปัจจัย ๒ ประการ คือ ตัวกระตุ้น (Motivators) และการบำรุงรักษา (Hygiene) - ตัวกระตุ้น (Motivators) เป็นตัวทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน มี ๖ ปัจจัย ดังนี้ (๑) การสัมฤทธิ์ผล (๒) การยอมรับนับถือจากผู้อื่น (๓) ลักษณะงานที่น่าสนใจ (๔) ความรับผิดชอบ (๕) โอกาสที่จะเจริญก้าวหน้า (๖) การเจริญเติบโต - การบำรุงรักษา (Hygiene) เป็นตัวช่วยให้ทำงาน มี ๑๐ ปัจจัย ดังนี้ (๑) นโยบายและการบริหาร (๒) การนิเทศงาน (๓) ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน (๔) สภาพการณ์ทำงาน (๕) ค่าตอบแทนการทำงาน (๖) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน (๗) ชีวิตส่วนตัว (๘) ความสัมพันธ์กับลูกน้อง (๙) สถานภาพ

โกมล บัวพรหม, (๒๕๕๓, หน้า ๒๕)	๑) ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ - ความต้องการเพื่อความอยู่รอด - ความต้องการมีสัมพันธภาพ - ความต้องการความเจริญก้าวหน้า ๒) พฤติกรรมของบุคคล - ความต้องการความสำเร็จ - ความต้องการความผูกพัน - ความต้องการอำนาจ
ไพบูลย์ สุธธสุภา, (๒๕๔๙, หน้า ๓๔)	กระบวนการตัดสินใจ
บุญสม วราเอกศิริ, (๒๕๓๕, หน้า ๑๒)	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ปัทมาพร ไกรวานิช, (๒๕๕๑, หน้า ๒๔)	กระบวนการยอมรับ ๑. ขั้นรับทราบ ๒. ขั้นสนใจ ๓. ขั้นไตร่ตรองและขั้นประเมิน ๔. ขั้นลงทำ ๕. ขั้นยอมรับหรือนำไปใช้
มัลลิกา คณานุกรักษ์, (๒๕๔๗, หน้า ๙)	ความสำคัญของการสื่อสารช่วยให้เกิดแรงจูงใจกับมนุษย์ในปัจจุบัน ๑. ทำให้เราสามารถรับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการ ๒. ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ๓. ทำให้เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ ๔. ช่วยในการสร้างเอกลักษณ์ของบุคคล ๕. ทำให้เกิดการเรียนรู้ ๖. ช่วยให้เกิดแรงจูงใจ ๗. ช่วยสอดส่องดูแลสิ่งแวดล้อม

๒.๒ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

การจัดการ เป็นทฤษฎีที่ผ่านการวิวัฒนาการตามแนวคิดและแนวคิดที่สำคัญๆ ตามยุคสมัยและกรอบแนวความคิดความรู้และการกำหนดแนวทางในการจัดตั้ง ทรัพยากรรวมทั้งเพื่อการบรรลุเป้าหมาย มีนักวิชาการได้ในแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการได้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

มีนักวิชาการได้ในแนวคิดและทฤษฎีการจัดการว่าการจัดการเป็น วิวัฒนาการตามแนวคิดหลักหรือแนวคิดที่สำคัญๆ ทางการจัดการที่เกิดขึ้น และผ่านมา ๓ ยุคได้แก่ยุคแนวความคิดทางการจัดการสมัยดั้งเดิม, ยุคแนวความคิดทางการจัดการแนวพฤติกรรมศาสตร์และยุคแนวความคิดทางการ

จัดการเชิงปริมาณ วิวัฒนาการของแนวคิดทางการจัดการที่สำคัญจะนำเสนอถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ และแนวความคิดทางการจัดการซึ่งถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในยุคนั้นๆ และผลกระทบ ซึ่งมีผลต่อการออกแบบโครงสร้างขององค์การอันเป็นผลทำให้เกิดเป็นสภาวะการณ์ขององค์การที่มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ขึ้นตามมาสอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่า ทฤษฎีการจัดการหมายถึง กรอบแนวความคิดความรู้และการกำหนดแนวทางในการจัดองค์การรวมทั้งเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ^{๑๘} สอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่าจุดมุ่งหมายของทฤษฎีองค์การคือการมุ่งที่จะพรรณนาอธิบาย และพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์หรือพฤติกรรม โดยใช้ให้เห็นถึงส่วนประกอบหรือตัวแปรของการศึกษาในองค์การนั้นๆ^{๑๙} สอดคล้องกับทฤษฎีทางการบริหารนั้นมาจากทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Theory) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดทางการบริหารหรือการจัดการนั้นมาจากทฤษฎีเกิด ขึ้นจากการพัฒนาโดย วิธีการทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง ซึ่งคำว่าทฤษฎีหมายถึง กลุ่มความคิดหรือแนวคิดที่อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น^{๒๐} สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารแบบการตัดสินใจไว้ว่าเฮอร์เบิร์ต เอ.ไซมอน (Herbert A. Simon) คือ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งทฤษฎีการตัดสินใจได้กล่าวว่า “การบริหารก็คือการตัดสินใจนั่นเอง” ทั้งนี้เนื่องจากว่าคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องเผชิญกับภาวะที่จะต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากทางเลือกหลาย ๆ ทางที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นทางเลือกในการกำหนดแผนในการทำงาน หรือว่าทางเลือกในการแก้ไขปัญหาถ้านักบริหารสามารถที่จะเลือกทางเลือกที่ดีมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาได้ ก็จะสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้ ถ้าเลือกทางเลือกที่ไม่ดีมา ก็ทำให้การทำงานล้มเหลว ดังนั้นในลักษณะการตัดสินใจ เพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดี จะต้องมีการตัดสินใจที่สำคัญอยู่ ๔ ขั้นตอน ดังนี้ คือ

๑. การพิจารณาถึงตัวปัญหา ในขั้นตอนแรกนี้ก็คือ นักบริหารที่เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจ จะต้องสามารถระบุให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้เสียก่อน ในขั้นตอนนี้เหมือนกับอาการที่หมอทำการวินิจฉัยโรค ถ้าหมอวินิจฉัยโรคได้ถูกก็จะทำให้กระบวนการรักษาที่ตามมาได้ผล แต่ถ้าวินิจฉัยโรคผิดกระบวนการรักษาโรคที่ตามมาก็จะผิดไปด้วย ทำให้การรักษาโรคล้มเหลว
๒. การพิจารณาค้นหาทางเลือก ทางเลือกในการแก้ปัญหาอาจจะมีหลายทางมีกี่ทางเลือก เราจะต้องนำมาพิจารณาให้หมดเพราะจะทำให้เรามีทางเลือกที่หลากหลายขึ้น
๓. การประเมินผลทางเลือก คือการทำการพิจารณาทางเลือกแต่ละทางว่ามีข้อดีอย่างไรบ้าง ข้อเสียอย่างไรบ้าง ในขั้นตอนของการประเมินผลทางเลือก ถ้าจะให้ดีควรที่จะมีการนำเอาเทคนิคการวิเคราะห์เชิงปริมาณมาช่วยในการประเมินผลทางเลือกด้วย เพราะจะทำให้การตัดสินใจเลือกทางเลือกทำได้ง่ายขึ้น

^{๑๘} ผศ.ดร.วรพจน์ บุษราคัมวดี, เอกสารประกอบการสอน “องค์การและการจัดการ”, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

^{๑๙} ดินปรัชญพฤทธิ, **ทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๘) หน้า ๓๔.

^{๒๐} เสนาะ ดิยาวัว, **หลักการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔) หน้า ๔๔.

๔. การตัดสินใจเลือกทางเลือกและการนำทางเลือกไปปฏิบัติ เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด และนำไปปฏิบัติเพื่อที่จะแก้ไขปัญหา แล้วตรวจสอบประสิทธิผลของการนำทางเลือกนั้นไปปฏิบัติ จากข้อมูลย้อนกลับ ของกระบวนการในการตัดสินใจ^{๒๑} และสอดคล้องกับกลุ่มทฤษฎีการจัดการ ดังนี้

๑. กลุ่มทฤษฎีองค์การแบบคลาสสิก (Classical Organization Theory)

ทฤษฎีองค์การแบบคลาสสิก จะประกอบไปด้วยทฤษฎีที่สำคัญ ๆ ดังนี้คือ

๑.๑ ทฤษฎีการจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ (Scientific Management)

เฟรดเดอริก ดับเบิลยู เทย์เลอร์ (Frederic W. Taylor) คือ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่ง การบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ เทย์เลอร์นั้นมีพื้นฐานความรู้ทางด้านวิศวกรรม โดยที่การนำเสนอ ทฤษฎีการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์นั้น ได้มีขึ้นหลังจากที่เทย์เลอร์ได้เข้ามารับตำแหน่งเป็น ผู้จัดการโรงงานแห่งหนึ่งในเมืองฟิลาเดลเฟีย ในขณะนั้นปัญหาของโรงงานอุตสาหกรรมที่ประเทศ อเมริกาในขณะนั้นประสบอยู่คือปัญหาในเรื่องประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งจากความด้อยในเรื่อง ประสิทธิภาพในการผลิต ของโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นหน่วยทำการผลิตในระดับจุลภาคได้ก่อให้เกิด ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของอเมริกาในระดับมหภาคคือทำให้ประเทศอเมริกาในขณะนั้นประสบภาวะ เศรษฐกิจตกต่ำ ดังนั้นเทย์เลอร์จึงพยายามแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องประสิทธิภาพการผลิต โดยในระยะแรก ของการแก้ปัญหา เทย์เลอร์ได้ให้ความสนใจไปในการปรับปรุงเครื่องจักร เครื่องไม้ เครื่องมือ ตลอดจนไปถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน แต่ประสิทธิภาพการผลิตของโรงงานยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เท่าใดนัก ดังนั้นเทย์เลอร์จึงได้เปลี่ยนแนวความคิดใหม่ โดยได้ลองทำการสังเกตวิธีการทำงานของ คนงานแต่ละคน จากการสังเกตเทย์เลอร์พบว่าคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมของเขานั้นมีวิธีการ ทำงานตามหลักความเคยชิน ซึ่งลักษณะการทำงานตามหลักความเคยชินนั้น ในการทำงานเพื่อให้ ได้ผลงานอย่างเดียวกันั้นคนงานจะมีวิธีการทำงานที่แตกต่างกันหลายวิธี และวิธีการทำงานที่ แตกต่างกันั้นขึ้นอยู่กับความเคยชินของคนงานแต่ละคน โดยจากการสังเกตของเทย์เลอร์ พบว่า วิธีการทำงานที่แตกต่างกันตามความเคยชินของคนงานแต่ละคนนั้นมักก่อให้เกิดการอู้งานได้ และการ อู้งานก็ทำอย่างเป็นระบบโดยได้รับการรู้เห็นเป็นใจจากผู้นำสหภาพแรงงานในโรงงานนอกจากปัญหา การอู้งานแล้ว เทย์เลอร์ยังพบว่าในอดีตฝ่ายบริหารได้เข้าไปควบคุม ดูแลคนงานน้อยมาก และปล่อยให้คนงานมีอิสระในการเลือกวิธีการทำงานตามใจชอบ ดังนั้นในการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เทย์เลอร์จึงได้นำเสนอการจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้คือ

๑.๑.๑ จะต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานเพื่อให้ได้วิธีที่ดีที่สุด โดยวิธีที่ดีที่สุด จะต้องเป็นวิธีการทำงานที่ใช้เวลา ทรัพยากร และพลังงานในการทำงานน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีอื่นที่ทำงานในลักษณะเดียวกัน

๑.๑.๒ การคัดเลือกคนงานจะต้องมีการนำเอากฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์มา ช่วยในการคัดเลือก เพื่อให้ได้คนงานที่มี ทักษะ ความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน

๑.๑.๓ จะต้องมีการพัฒนาคนงานโดยการสอนวิธีการทำงานให้ถูกต้องตาม หลักวิทยาศาสตร์การจัดการ เพื่อที่จะขจัดวิธีการทำงานตามหลักความเคยชินให้หมดไปจากคนงาน เดิม

^{๒๑} ธงชัย สันติวงษ์, พฤติกรรมบุคคลในองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๓๗.

๑.๑.๔ ต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายบริหารกับ
คนงาน อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพการผลิตของโรงงาน

หลักวิทยาศาสตร์การจัดการตามแนวความคิดของเทย์เลอร์ นับว่ามีประโยชน์ต่อการ
บริหารงานในขณะนั้นเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในปัจจุบันวิทยาศาสตร์การจัดการเองก็ยังคงมีการนำมา
ประยุกต์ใช้อยู่ในการบริหารงานในองค์กร และหน่วยธุรกิจต่าง ๆ

๑.๒ การจัดการตามแบบระบบราชการ (Bureaucratic Management)

แมกซ์เวเบอร์ (Max Weber) เป็นชาวเยอรมัน และเป็นนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียง
และยิ่งใหญ่ ที่มีความรอบรู้ในศาสตร์ต่างๆ เช่น วิชากฎหมาย การเมือง การปกครอง ประวัติศาสตร์
และเศรษฐกิจ และได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการจัดการตามแบบระบบราชการ ในการทำความเข้าใจ
องค์การแบบระบบราชการนั้น มีหลักการที่สำคัญดังนี้คือ^{๒๒}

๑.๒.๑ หลักของการแบ่งงานกันทำ (Division of Labour) หมายถึง หลักใน
การสร้างงานชัดเจน และความสมดุลระหว่างอำนาจหน้าที่กับความรับผิดชอบโดยให้ถูกต้องตาม
กฎระเบียบขององค์การ การแบ่งงานกันทำตามวิธีนี้ถือว่าเป็นความรับผิดชอบที่เป็นทางการ

๑.๒.๒ หลักของการกำหนดอำนาจหน้าที่ตามสายการบังคับบัญชา
(Hierarchy of Authority) หมายถึง การกำหนดตำแหน่งต่างๆ ที่ให้อำนาจหน้าที่ลดหลั่นลงมาตาม
สายการบังคับบัญชาทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในสายการบังคับบัญชา

๑.๒.๓ หลักของความสามารถ (Technical Competency)
หมายถึง หลักการสำคัญในการจัดบุคคลเพื่อบรรจุหรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามหลักความรู้
ความสามารถของบุคคล โดยการใช้กระบวนการทดสอบ การฝึกอบรม และการศึกษาของบุคลากร

๑.๒.๔ หลักของกฎ ระเบียบความมีวินัย และการควบคุม (Rules, Disciplines and Control) หมายถึง การบริหารงานโดยใช้กฎระเบียบเป็นหลัก และกำหนดรูปแบบ
ไว้ให้ชัดเจนในการบริหาร จะต้องยึดระบบเอกสารเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนตัว

๑.๒.๕ หลักของความเป็นกลางทางการบริหาร (Administrative Officials)
หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ เป็นผู้ที่มีเกียรติ มีอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เป็นองค์ประกอบในการ
ทำงานตามตำแหน่งนั้น อุปกรณ์ และเครื่องมือจะอยู่คู่กับตำแหน่งไม่ใช่คู่กับบุคคล

๑.๒.๖ หลักของการเป็นบุคลากรของฝ่ายบริหารและได้รับเงินเดือนประจำ
(Career Official and Fixed Salary) หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งบริหารจะต้องเป็นบุคลากรประจำ
มีการจ้างงานตลอดชีพและจัดให้มีเงินเดือนประจำในอัตราคงที่ในแต่ละปี

๑.๓ การจัดการตามหลักการบริหาร (Administrative Management)

นักทฤษฎีที่นำเสนอทฤษฎีการจัดการตามหลักการบริหาร มีความเชื่อว่าการที่จะ
ทำให้การทำงานขององค์การบรรลุเป้าหมายนั้น จะต้องมีการกำหนดหน้าที่ของคนที่เป็นผู้บริหาร
และหลักการบริหารงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน นักทฤษฎีที่นำเสนอทฤษฎีนี้
ประกอบด้วย

^{๒๒} ทองใบ สุทธาริ , ภาวะผู้นำและการจูงใจ , พิมพ์ครั้งที่ ๑, (อุบลราชธานี: คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓), หน้า ๓๒.

๑.๓.๑ เฮนรีฟาโยล์ (Henri Fayol) คือ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งทฤษฎีการจัดการตามหลักการบริหาร ฟาโยล์เป็นชาวฝรั่งเศสและเป็นนักบริหารระดับสูงในอุตสาหกรรม ซึ่งตามแนวความคิดของฟาโยล์ การที่จะทำให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์นั้นประการแรก ฟาโยล์เห็นว่านักบริหารจะต้องทำหน้าที่ทางการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordination) และการควบคุม (Controlling) ประการที่สองนักบริหารจะต้องทราบถึงหลักการบริหารที่สำคัญ ๆ ซึ่งฟาโยล์ได้นำเสนอหลักการบริหารที่มีประสิทธิผลของฟาโยล์ที่มีอยู่ ๑๔ ข้อ ดังนี้คือ^{๒๓}

๑) หลักของการแบ่งงานกันทำ (Division of Work) ในการบริหารนั้นจะมีงานเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้นนักบริหารจะต้องแบ่งงานที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากให้บุคลากรที่เป็น สมาชิกองค์การ รับเอางานไปทำโดยเน้นความชำนาญและความเชี่ยวชาญเฉพาะของบุคลากรที่อยู่ใน องค์การ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุดตามหลักเศรษฐศาสตร์

๒) หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) ในการบริหารนั้นบุคลากรผู้ที่ได้รับมอบหมายงานให้ทำจะเกิดความผูกพันต่อผู้บังคับบัญชาในลักษณะของความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นในการที่จะทำให้งานที่ได้รับมอบหมายนั้นสำเร็จจะต้องมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบที่บุคลากรมี

๓) หลักของความมีระเบียบวินัย (Discipline) ระเบียบวินัยคือข้อตกลงกติกาที่ใช้ร่วมกันของบุคลากรองค์การ ระเบียบวินัยจะเป็นกรอบในการควบคุมพฤติกรรมของบุคลากรองค์การให้เป็นไปในทิศทางที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ

๔) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (Unity of Command) บุคลากรที่เป็นสมาชิกองค์การนั้น จะต้องฟังคำสั่งจากเจ้านายเพียงคนเดียวเพื่อป้องกันความสับสนในการปฏิบัติงาน การสั่งงานใด ๆ ต้องเป็นไปตามลำดับสายการบังคับบัญชา

๕) หลักของการมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) ในการทำงานนั้นบุคลากรขององค์การจะต้องมีเป้าหมายเดียวกัน ดังนั้นกิจกรรมการทำงานของบุคลากรทุกคนจะต้องสอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน

๖) หลักของผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of Individual to the General Interest) ผลประโยชน์ของบุคลากรที่เป็นสมาชิกองค์การมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมขององค์การ ดังนั้นในการทำงานสมาชิกองค์การจะต้องทุ่มเทเสียสละในยามที่องค์การต้องการความช่วยเหลือทั้งในยามปกติ และในยามวิกฤติ

๗) หลักของการกำหนดค่าตอบแทน และวิธีการจ่ายค่าตอบแทน (Remuneration And Methods) การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่บุคลากรขององค์การควรที่จะให้มีความยุติธรรม และตอบสนองความพึงพอใจทั้งของสมาชิกองค์การ และผู้บริหารเท่าที่จะพึงทำได้

^{๒๓} Bartol, K.M. and Martin D. C, **Management**, (NewYork: McGraw-Hill, Inc, 1991). p.

๘) หลักของการรวมอำนาจ (Centralization) ในการบริหารนั้น อำนาจในการตัดสินใจควรที่จะรวมไว้ที่จุดศูนย์กลาง เพื่อให้ทำให้สามารถควบคุมส่วนต่าง ๆ ไปได้ เช่น อำนาจในการอนุมัติเงิน อำนาจในการบริหารงานบุคคล เป็นต้น

๙) หลักการจัดสายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) จะต้องมีการจัดสายการบังคับบัญชาในการบริหารงานองค์การ เพื่อให้ทำให้ทราบถึงลักษณะของอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบตลอดจนไปถึงลักษณะของการติดต่อสื่อสาร

๑๐) หลักของความเป็นระเบียบเรียบร้อย (Order) ในการบริหารนั้น จะต้องมีการจัดสถานที่ทำงาน ตลอดจนวัสดุสิ่งของให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานและเสริมสร้างบรรยากาศในที่ทำงานให้น่าทำงาน

๑๑) หลักของความเสมอภาค (Equity) ในการบริหารงานนั้นคนที่เป็นผู้บริหาร จะต้องให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะในเรื่องของการแบ่งงานให้ทำ การพิจารณาความดีความชอบ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในการทำงาน

๑๒) หลักของความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure) สำหรับการบริหารงานนั้นจะต้องทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความรู้สึกว่าเขามีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน เช่น การจัดให้มีการเซ็นสัญญาจ้างงาน ซึ่งกำหนดระยะเวลาในการจ้างที่ชัดเจนและเป็นธรรม การจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้น่าทำงานและการจัดเครื่องป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน

๑๓) หลักของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) ในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารที่เก่งและฉลาด จะต้องรู้จักนำเอาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้ใต้บังคับบัญชามาใช้ประโยชน์ในการทำงาน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้ใต้บังคับบัญชาอาจได้มาจากการระดมสมอง หรือการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

๑๔) หลักของความสามัคคี (Esprit de Corps) ในการบริหารงานนั้น ในการที่จะทำให้งานบรรลุเป้าหมายนั้น จะต้องมีการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นในการทำงาน ซึ่งอาจจะทำได้โดยการจัดให้มีกิจกรรมระหว่างสมาชิกร่วมกัน เช่น การจัดงานกีฬา การจัดทัศนศึกษาดูงาน การจัดงานเลี้ยง เป็นต้น

๑.๓.๒ ลูเธอร์ กุลลิค และลินดัลเออร์วิค (Luther Gulick and Lyndal Urwick) เป็นนักทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มการศึกษาการจัดการตามหลักการบริหาร ได้เสนอหลักที่เกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องทำมีหน้าที่สำคัญอยู่ ๗ประการ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “POSDCoRB” ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดดังต่อไปนี้^{๒๔}

๑) การวางแผน (Planning) คือ หน้าที่หรือบทบาท ในการกำหนดการทำงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่า จะทำอะไร จะทำอย่างไร จะทำเมื่อไร ใครเป็นผู้ทำ จะใช้งบประมาณเท่าไร

^{๒๔} พิมลจรรย นามวัฒน์, เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๙), หน้า ๔๔.

๒) การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างองค์การที่เกี่ยวกับเรื่องกำหนดภารกิจหน้าที่ การแบ่งงานกันทำ การกำหนดอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ การจัดสายการบังคับบัญชา การกำหนดขนาดของการควบคุม การจัดตั้งหน่วยงานหลัก (Line) และการจัดตั้งหน่วยงานที่ปรึกษา (Staff)

๓) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) คือ หน้าที่ที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนกำลังคน การสั่งการ การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การปฐมนิเทศ การฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนขั้น ลดขั้น การโยกย้าย และการให้พ้นจากงาน

๔) การสั่งการ (Directing) คือ การที่ผู้บังคับบัญชาสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามแผนงานหรือตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะสั่งการด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้

๕) การประสานงาน (Coordinating) คือ หน้าที่ในการประสานกับหน่วยย่อยต่างๆ ที่มีอยู่ในองค์การให้ทำงานสอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการประสานงานนั้นอาจทำได้โดยการจัดตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองงาน การจัดโครงสร้างองค์การให้มีความชัดเจน การใช้วิธีการงบประมาณ เป็นต้น

๖) การรายงานผลการปฏิบัติงาน (Reporting) คือ การรายงานความก้าวหน้าปัญหา อุปสรรค ตลอดจนข่าวสารต่างๆ ขององค์การให้ทุกฝ่ายได้ทราบ เพื่อประโยชน์ในการติดตามการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการทำงาน

๗) การบริหารงบประมาณ (Budgeting) คือ หน้าที่ในการจัดสรรการวางแผนงบประมาณให้กับองค์การ และหน่วยย่อยต่าง ๆ ให้มีงบประมาณที่เหมาะสมและเพียงพอในการทำงาน

อย่างไรก็ตามผู้บริหารเองจะต้องทราบบทบาทของตนเองเกี่ยวกับเทคนิคดังกล่าว ในกระบวนการบริหาร จากกลุ่มทฤษฎีองค์การแบบคลาสสิก จะเห็นได้ว่าเป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นการจัดการองค์การโดยส่วนรวมที่เน้นในเรื่องของวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทั้งหมดของกระบวนการดำเนินการ

๒.กลุ่มทฤษฎีองค์การเชิงพฤติกรรมศาสตร์

ทฤษฎีองค์การเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Organization Theory) หมายถึง การจัดการที่มุ่งลักษณะ ผลกระทบของแต่ละบุคคล และพฤติกรรมของกลุ่มในองค์การ โดยการศึกษาทฤษฎีกลุ่มนี้ครอบคลุมทฤษฎี และแนวความคิดของนักทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ เอลตัน เมโย อับบราฮัม มาสโลว์เฟรดเดอริกเฮิร์ซเบิร์ก และดักลาส แม็คเกรเกอร์ ซึ่งนักทฤษฎีแต่ละคนได้ศึกษาธรรมชาติของพฤติกรรมมนุษย์ และเสนอแนวความคิดที่มีมุมมองในแต่ละด้าน โดยเริ่มตั้งแต่การที่เอลตัน เมโย (Elton Mayo) ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการศึกษาการจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ และเป็นบุคคลผู้ที่ได้มีการทำหายทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มการศึกษาการบริหารงานแบบคลาสสิกโดยเฉพาะ วิทยาศาสตร์การจัดการ ผลงานของเมโยที่สำคัญก็คือการทดลองที่เมืองฮอว์ธอร์น (Hawthorne Studies) ซึ่งเป็นการทดลองที่เป็นจุดที่ทำให้นักทฤษฎีและนักบริหารได้หันมาให้ความสนใจในพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อนำเอาความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์ มาใช้ประโยชน์ในการบริหารงาน โดยเดิม

แล้วการศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงการทำงานของมนุษย์(คนงาน) ในที่ทำงาน เนื่องจากในยุคนั้น (ค.ศ. ๑๙๒๔) แรงงานได้รับความสนใจมากขึ้น สำหรับการทดลองที่ฮอว์ธอร์นนั้นเมโยได้ทำการ แบ่งกลุ่มคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงานออกเป็น ๒กลุ่ม (ในการศึกษาหลาย ๆ ครั้ง) กลุ่มแรกเรียกว่ากลุ่ม ทดลอง กลุ่มที่สองเรียกว่ากลุ่มควบคุม โดยทั้งสองกลุ่มนี้ให้ทำงานที่เป็นแบบเดียวกัน ซึ่งงานที่ให้ ทำคือให้คนงานทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมประกอบชิ้นส่วนของงาน ในกลุ่มทดลองนั้นจะมี วิธีการนำเอาการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์มาใช้ เช่น การจ่ายค่าตอบแทนให้ในกรณีที่คนงานทำงานได้ เกินเกณฑ์มาตรฐาน การเพิ่มแสงสว่างในการทำงาน การปรับอุณหภูมิในที่ทำงานให้มีความเหมาะสม ส่วนในกลุ่มควบคุมนั้นไม่มีการนำเอาวิธีการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์มาใช้ ซึ่งจากการวิจัยทดลอง ปรากฏว่าผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการทำงานของทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งก็ชี้ให้เห็นว่าวิธีการ จัดการเชิงวิทยาศาสตร์ถูกนำมาใช้ไม่ได้ผลที่โรงงานแห่งนี้ ซึ่งจากการวิจัยทดลองครั้งนี้เมโยได้ข้อสรุป ที่สำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ในการทำงาน ดังนี้^{๒๕}

๑. ปัจจัยทางด้านกายภาพ หรือวิธีการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ ไม่ได้เป็น ตัวกำหนดปริมาณผลผลิต ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดปริมาณผลผลิต คือ ปัจจัยทางด้านสังคม
๒. พฤติกรรมการทำงานของคนงานถูกกำหนดโดยระบบการให้รางวัล และการ ลงโทษทางสังคม ไม่ใช่ระบบการให้รางวัลและการลงโทษทางเศรษฐกิจ
๓. ผู้นำของกลุ่มที่เป็นทางการ และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ จะมีบทบาทในการบังคับ ใช้และสร้างปทัสถานของกลุ่มที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ
๔. กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล
๕. ควรที่จะมีการแสวงหาภาวะผู้นำแบบต่างๆ เพื่อให้ได้ผู้นำที่เหมาะสมกับภารกิจ ขององค์การอย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากภารกิจขององค์การ แต่ละองค์การจะมีความแตกต่างกันไป ตามวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งองค์การ

จากผลการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพของงานจะเกิดขึ้นมากน้อยแค่ ไหนย่อมขึ้นอยู่กับขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจ ความพร้อมทางสภาพจิตใจ ที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมใน การทำงานของคนงาน รวมถึงเรื่องราวทางสังคมของคนงานในกลุ่มด้วย

เอลตัน เมโย เป็นผู้ที่จุดประกายในการนำเอาความรู้ในเชิงพฤติกรรมศาสตร์มาใช้ ในการบริหารงานอย่างจริงจัง

๓. กลุ่มทฤษฎีองค์การสมัยใหม่

ในการบริหารงานนั้น หลังจากที่ได้มีการนำเอากลุ่มทฤษฎีองค์การในยุคคลาสสิก และกลุ่มทฤษฎีองค์การยุคพฤติกรรมศาสตร์ ได้มีการนำมาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งทฤษฎีทั้ง ๒ กลุ่ม ดังกล่าวต่างก็มีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งในตัวของตัวเอง เช่น ทฤษฎีองค์การในยุคคลาสสิก จะเน้น ไปในเรื่องของการกำหนดวิธีการทำงาน เพื่อให้ได้วิธีที่ดีที่สุด (One Best Ways) ในการทำงาน หรือเน้นไปที่เรื่องของการจัดโครงสร้างองค์การและหลักการบริหาร เพื่อให้ทั้งวิธีการทำงานโครงสร้าง องค์การและหลักการบริหารเป็นสิ่งที่ช่วยในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกองค์การในการ ปฏิบัติงาน โดยไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องพฤติกรรม ซึ่งก็ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน

^{๒๕} พิชยา บวรวัฒนา, รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. ๑๘๘๗-๑๙๗๐), พิมพ์ ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓.

ดังจะเห็นได้จากการทำการวิจัยทดลองของเมโย (Mayo) ที่เมืองฮอว์ธอร์น (Hawthorne) และในทางตรงกันข้ามกันก็จะเห็นได้ว่าทฤษฎีองค์การในยุคพฤติกรรมศาสตร์ที่เน้น และให้ความสำคัญไปที่คน โดยการมุ่งค้นหาคำตอบโดยการวิเคราะห์ให้ทราบถึงความต้องการของคนและพยายามแสวงหาสิ่งจูงใจที่ตอบสนองความต้องการของคน และพยายามแสวงหาสิ่งจูงใจที่จะตอบสนองความต้องการของคน เพื่อที่จะทำให้คนปฏิบัติงานให้กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทฤษฎี ยุคพฤติกรรมศาสตร์ก็มีจุดอ่อนที่ไม่ให้ความสนใจในเรื่องของวิธีการทำงาน การจัดโครงสร้างองค์การและหลักการบริหารงานทำให้เกิดปัญหาในการทำงาน

ดังนั้นเพื่อให้ปัญหาในการบริหารงานหมดไป อันเนื่องมาจากความสลับซับซ้อน ในการบริหารงานมีมากขึ้น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมขององค์การสมัยใหม่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจึงได้มีการนำเสนอทฤษฎีองค์การยุคสมัยใหม่ซึ่งได้มีการผสมผสานและบูรณาการเอาทฤษฎีใน ยุคคลาสสิก และทฤษฎีองค์การในยุคพฤติกรรมศาสตร์มาปรับประยุกต์ใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงาน

๓.๑ ทฤษฎีการบริหารแบบการตัดสินใจ

Herbert A. Simon (เฮอร์เบิร์ต เอ.ไซมอน) คือ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งทฤษฎีการตัดสินใจได้กล่าวว่า “การบริหารก็คือการตัดสินใจนั่นเอง” ทั้งนี้เนื่องจากว่าคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องเผชิญกับภาวะที่จะต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากทางเลือกหลาย ๆ ทางที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นทางเลือกในการกำหนดแผนในการทำงาน หรือว่าทางเลือกในการแก้ไขปัญหาถ้านักบริหารสามารถที่จะเลือกทางเลือกที่ดีมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาได้ ก็จะสามารถทำงาน บรรลุเป้าหมายได้ ถ้าเลือกทางเลือกที่ไม่ดีมา ก็ทำให้การทำงานล้มเหลว ดังนั้นในลักษณะการตัดสินใจ เพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดี จะต้องมีส่วนขั้นตอนของการตัดสินใจที่สำคัญอยู่ ๔ ขั้นตอน ดังนี้ คือ^{๒๖}

๑. การพิจารณาถึงตัวปัญหา ในขั้นตอนแรกนี้ก็คือ นักบริหารที่เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจ จะต้องสามารถระบุให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้เสียก่อน ในขั้นตอนนี้เหมือนกับคนที่หมอทำการวินิจฉัยโรค ถ้าหมอวินิจฉัยโรคได้ถูกก็จะทำให้กระบวนการรักษาที่ตามมาได้ผล แต่ถ้าวินิจฉัยโรคผิดกระบวนการรักษาโรคที่ตามมาก็จะผิดไปด้วย ทำให้การรักษาโรคล้มเหลว

๒. การพิจารณาค้นหาทางเลือก ทางเลือกในการแก้ปัญหาอาจจะมีหลายทาง มีกี่ทางเลือก เราจะต้องนำมาพิจารณาให้หมดเพราะจะทำให้เรามีทางเลือกที่หลากหลายขึ้น

๓. การประเมินผลทางเลือก คือการทำการพิจารณาทางเลือกแต่ละทางว่ามีข้อดีอย่างไรบ้าง ข้อเสียอย่างไรบ้าง ในขั้นตอนของการประเมินผลทางเลือก ถ้าจะให้ดีควรที่จะมีการนำเอาเทคนิคการวิเคราะห์เชิงปริมาณมาช่วยในการประเมินผลทางเลือกด้วย เพราะจะทำให้การตัดสินใจเลือกทางเลือกทำได้ง่ายขึ้น

๔. การตัดสินใจเลือกทางเลือกและการนำทางเลือกไปปฏิบัติ เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด และนำไปปฏิบัติเพื่อที่จะแก้ไขปัญหา แล้วตรวจสอบประสิทธิผลของการนำทางเลือกนั้นไปปฏิบัติ จากข้อมูลย้อนกลับ ของกระบวนการในการตัดสินใจ

^{๒๖} ธงชัย สันติวงษ์, พฤติกรรมบุคคลในองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๙.

๓.๒ ทฤษฎีระบบ

ทฤษฎีระบบ (System Theory) เป็นทฤษฎีที่ทำให้กับบริหาร สามารถที่จะมองเห็นภาพรวมขององค์การทั้งหมดตามหน้าที่ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาองค์การในลักษณะระบบนั้นจะก่อให้เกิดการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาขององค์การทั้งระบบ

คำว่าระบบ (System) อาจจัดได้ว่าเป็นกลุ่มของส่วนที่เกี่ยวข้องกัน และมีความสัมพันธ์กันในเชิงที่จะต้องบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันดังนี้คือ^{๒๗}

๑. ส่วนต่าง ๆ ของระบบ อยู่ในสถานะที่เคลื่อนไหวได้ การเคลื่อนไหวหรือแสดงออกของส่วนต่างๆ จะมีปฏิสัมพันธ์กระทบต่อกันเสมอ โดยที่ในระบบหนึ่งๆ จะประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ (Subsystems) และภายในระบบย่อยก็จะประกอบไปด้วย ระบบย่อยเล็กลงไปอีก หากมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ณ ส่วนหนึ่งส่วนใดของระบบจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ (Chain of Effects)

๒. ระบบประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

๑) ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ ทรัพยากรต่างๆ ที่ต้องใช้ในการกระบวนการบริหาร นั่นคือทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรทางการเงิน และข้อมูลที่ต้องใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ

๒) กระบวนการแปรรูป (Transformation Process) ประกอบด้วยเทคนิคในการจัดการต่างๆ รูปแบบกิจกรรมการผลิต เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

๓) ปัจจัยนำออก (Outputs) ได้แก่ สินค้า บริการ กำไร ขาดทุน และผลที่คาดหวังอื่นๆ เช่น ศักยภาพของพนักงานที่พัฒนาขึ้น เป็นต้น

๔) ข้อมูลย้อนกลับ (Feed Back) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดจากกิจกรรมขององค์การ ซึ่งสามารถนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในขั้นตอนต่างๆ ได้

จากทฤษฎีระบบนั้น องค์การจะใช้กระบวนการแปรรูปเพื่อเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าไปเป็นผลผลิต และในขณะเดียวกันกลไกในระบบก็จะขึ้นกับการนำข้อมูลย้อนกลับไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ และ ปรับปรุงปัจจัยนำเข้า

๓.๓ การจัดการเชิงสถานการณ์

จากการที่ได้มีการนำเอาทฤษฎีทางการบริหารในยุคต่างๆ มาใช้ ได้มีส่วนช่วยทำให้งานการบริหารมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่ยังเป็นปัญหาอยู่ เช่น นักบริหารที่นิยมการบริหารโดยอาศัยคณิตศาสตร์มาช่วยในการตัดสินใจ ก็จะมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมได้เท่าที่ควร ขณะเดียวกันการเอาความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์มาใช้ก็จะมีข้อจำกัดในการบริหารที่ต้องอาศัยเทคนิคเชิงปริมาณ ระบบที่นับว่าเป็นทฤษฎีที่ดีก็ยังขาดความสมบูรณ์ ในลักษณะของข้อจำกัดคือ เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาที่มีลักษณะกว้างมากเกินไป ดังนั้นจึงได้มี นักทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มทฤษฎีระบบ อาทิเช่น แคทซ์ และโรเซนวิกส์ (Katz and Rosenzweig) ได้นำเสนอทฤษฎีการจัดการเชิงสถานการณ์ (Contingency Theory of Management) ว่าน่าจะเป็นทฤษฎีที่กำจัดจุดอ่อนของทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น โดยมุ่งเน้นการบูรณาการทฤษฎีและแนวความคิดต่างๆ รวมทั้ง

^{๒๗} สมยศ นาวิการ, การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒.

ปรับปรุงพฤติกรรมจัดการตามสถานการณ์เฉพาะอย่างที่เกิดขึ้นในองค์กร เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะตามสถานการณ์นั้น ๆ มีการวิเคราะห์ว่าการนำทฤษฎีการจัดการเชิงสถานการณ์มาใช้ จะได้ประโยชน์จากหลักการจัดการแต่ละสถานการณ์เท่านั้นแต่ไม่สามารถนำมาใช้ได้กับสถานการณ์ทั่วไปได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากหลายๆ สถานการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะนั้น จะกลายเป็นประสบการณ์ที่ผู้บริหารสามารถนำมาพัฒนาทักษะ และแนวคิดทางการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งๆ ขึ้นไป และอาจพัฒนาไปสู่แนวคิดและเทคนิคการจัดการใหม่ๆ ได้ต่อไป

ดังนั้น อาจพอสรุปได้ว่า ทฤษฎีและแนวความคิดทางการบริหาร สามารถแบ่งได้เป็น ๓กลุ่ม แนวความคิดคือ กลุ่มทฤษฎีองค์การยุคคลาสสิก ประกอบด้วย ๑) ทฤษฎีการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ของ เฟดเดอริก ดับบลิว เทย์เลอร์ , ๒) ทฤษฎีการบริหารแบบระบบราชการของ แมกซ์เวเบอร์และ ๓) ทฤษฎีการจัดการตามหลักการบริหารของ กูลิค และเออร์วิคกับฟาร์โรว์ ซึ่งทฤษฎีและแนวความคิดในกลุ่มนี้จะเน้นหรือให้ความสนใจในปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ปัจจัยด้านมนุษย์ เช่น โครงสร้างวิธีการทำงานและหลักการบริหาร กลุ่มทฤษฎีองค์การในยุคการจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ มีนักทฤษฎีที่สำคัญคือ ๑) เมโย มาสโลว์ ผู้นำเสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ ๒) เอิร์ชเบิร์ก ผู้นำเสนอทฤษฎี ๒ ปัจจัย ๓) แม็คเกรเกอร์ ผู้นำเสนอ ทฤษฎี X ทฤษฎี Y นักทฤษฎีในกลุ่มนี้ให้ความสนใจไปที่ปัจจัยมนุษย์ในองค์กร โดยพยายามศึกษาและวิเคราะห์ให้ทราบถึงความต้องการของมนุษย์ และแสวงหาสิ่งจูงใจเพื่อที่จะให้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ และไม่ให้ความสนใจหรือความสำคัญในเรื่องวิธีการทำงาน โครงสร้างและหลักการบริหารและทฤษฎีองค์การในยุคสมัยใหม่ประกอบด้วย ๑) ทฤษฎีการบริหารแบบการตัดสินใจของ เฮอร์เบิร์ต เอ. ไชมอน ซึ่งเน้นไปให้ความสำคัญในลักษณะของการมีกระบวนการตัดสินใจที่ดี ซึ่งต้องประกอบไปด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๔ ขั้นตอน คือ ระบุปัญหา ค้นหาทางเลือก ประเมินผลทางเลือก ตัดสินใจเลือก และนำทางเลือกไปปฏิบัติ ๒) ทฤษฎีระบบคือการพิจารณาองค์การในลักษณะระบบ ซึ่งประกอบไปด้วย องค์ประกอบของระบบดังนี้คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการแปรรูป ปัจจัยนำออก และการย้อนกลับของข้อมูล ซึ่งทฤษฎีระบบจะช่วยให้ผู้บริหารได้มองเห็นภาพรวมของระบบ เพื่อที่จะทำให้ง่ายในการแก้ไขปัญหาทางการบริหาร ๓) ทฤษฎีการจัดการเชิงสถานการณ์ซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้และแนวความคิดตลอดจนทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งซึ่งเป็นสถานการณ์การบริหารที่มีความแตกต่างกัน

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยสังเคราะห์ประมวลผลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ เพื่อศึกษาถึงการจัดการหมอกควันของประชาชนในเขตตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่โดยมีแนวคิดและทฤษฎีหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีการจัดการ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ผศ.ดร.วราภรณ์ บุษราคัมวดี, (๒๕๔๐, หน้า ๒๘)	วิวัฒนาการทางความคิด ๑. ยุคแนวความคิดทางการจัดการสมัยดั้งเดิม ๒. ยุคแนวความคิดทางการจัดการแนวพฤติกรรมศาสตร์ ๓. ยุคแนวความคิดทางการจัดการเชิงปริมาณ
ติน ปรัญพฤทธิ, (๒๕๓๘ , หน้า ๓๔)	จุดมุ่งหมายของทฤษฎีองค์การ คือ การ พรรณนา อธิบาย และ พยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์หรือพฤติกรรม
เสนาะ ติเยาว์, (๒๕๔๔, หน้า ๔๔)	ทฤษฎีเกิดขึ้นจากการพัฒนาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๔๒ , หน้า ๓๗)	ขั้นตอนของการตัดสินใจ ๑) การพิจารณาถึงตัวปัญหา ๒) การพิจารณาค้นหาทางเลือก ๓) การประเมินผลทางเลือก ๔) การตัดสินใจเลือกทางเลือกและการนำทางเลือกไปปฏิบัติ
ทองใบ สุดซารี, (๒๕๔๓ , หน้า ๓๒)	การจัดการตามแบบระบบราชการ ๑) หลักของการแบ่งงานกัน ๒) หลักของการกำหนดอำนาจหน้าที่ตามสายการบังคับ ๓) หลักของความสามารถ ๔) หลักของกฎ ระเบียบความมีวินัย และการควบคุม ๕) หลักของความเป็นกลางทางการบริหาร ๖) หลักของการเป็นบุคลากรของฝ่ายบริหารและได้รับเงินเดือนประจำ
Bartol, K.M. and Martin D. C, (1991, p. 24)	หลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ๑) หลักของการแบ่งงานกันทำ ๒) หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ๓) หลักของความมีระเบียบวินัย ๔) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ๕) หลักของการมีเป้าหมายเดียวกัน ๖) หลักของผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ ๗) หลักของการกำหนดค่าตอบแทน และวิธีการจ่ายค่าตอบแทน

	๘) หลักของการรวมอำนาจ ๙) หลักการจัดสายการบังคับบัญชา ๑๐) หลักของความเป็นระเบียบเรียบร้อย ๑๑) หลักของความเสมอภาค ๑๒) หลักของความมั่นคงในงาน ๑๓) หลักของความคิตรีเริ่มสร้างสรรค์ ๑๔) หลักของความสามัคคี
พิมลจรรย์ นามวัฒน์, (๒๕๓๙, หน้า ๔๔)	POSDCoRB ๑. การวางแผน ๒. การจัดองค์การ ๓.การจัดคนเข้าทำงาน ๔. การสั่งการ ๕. การประสานงาน ๖. การรายงานผลการปฏิบัติงาน ๗. การบริหารงบประมาณ
พิทยา บวรวัฒนา , (๒๕๔๖ , หน้า ๒๓)	พฤติกรรมมนุษย์ในการทำงาน ๑. ปัจจัยทางด้านกายภาพ ๒. พฤติกรรม ๓. ผู้นำกลุ่ม ๔. อิทธิพล ๕. ภาวะผู้นำ
สมยศ นาวิการ, (๒๕๔๔ , หน้า ๒๒)	ความสัมพันธ์ร่วมกัน ๑. ระบบ ๒. องค์ประกอบ ๓. การจัดการ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

๒.๓.๑ ความหมายเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถานฉบับ พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของคำว่ามูลฝอย หมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ และขยะ หมายถึง หยากเยื่อ มูลฝอย

สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้คำจำกัดความของคำว่ามูลฝอยไว้ดังนี้มูลฝอย (Waste) หมายถึง สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภค ซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้วบางชนิดเป็นของแข็งหรือกากของเสีย (solid waste) มีผลเสียต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ เนื่องจากความสกปรก เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ทำให้เกิดมลพิษและทัศนียภาพจากมูลฝอย (Solid Waste) หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก

ภาชนะที่ใส่อาหาร ถ้ำ มูลสัตว์ หรือซากสัตว์รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น^{๒๘}

ยังสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ให้ความหมายของคำว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งเหลือใช้และสิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ ทั้งจากการบริโภค การผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิตและอื่นๆ สิ่งปฏิกูล หมายถึง สิ่งสกปรก ของสกปรก ของเน่าเปื่อย อุจจาระหรือปัสสาวะ และหมายรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งเหลือใช้และสิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ทั้งจากการบริโภค การผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิต และอื่น ๆ^{๒๙}

สอดคล้องกับกรมควบคุมมลพิษ ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับขยะประกอบด้วย^{๓๐}

ขยะมูลฝอยชุมชน (municipal solid waste) หมายความว่า ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น บ้านพักอาศัย ธุรกิจร้านค้า สถานประกอบการ ตลาดสด สถาบันต่าง ๆ รวมทั้งเศษวัสดุก่อสร้าง ทั้งนี้ไม่รวมของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ

ของเสียอันตราย (hazardous waste) หมายความว่า ของเสียที่มีองค์ประกอบของวัตถุอันตราย ได้แก่ วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุติดไฟ วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์ หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืชทรัพยากร หรือสิ่งแวดล้อม

มูลฝอยติดเชื้อ (infectious waste) หมายความว่า ขยะมูลฝอยที่เป็นผลมาจากกระบวนการให้การรักษายาบาล การตรวจวินิจฉัย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การศึกษาวิจัยที่ดำเนินการทั้งในคนและสัตว์ ซึ่งมีเหตุอันควรสงสัยว่าหรืออาจมีเชื้อโรค อันได้แก่

๑. ซากหรือชิ้นส่วนของคนหรือสัตว์ที่เป็นผลมาจากการผ่าตัด การตรวจชันสูตรศพ การใช้สัตว์ทดลองเกี่ยวกับโรคติดต่อ

๒. วัสดุมีคม หรือ วัสดุที่ใช้ในการให้บริการทางการแพทย์ การวิจัยในห้องปฏิบัติการ เช่น เข็ม ใบมีด กระบอกฉีดยา สำลี ผ้าก๊อต ผ้าต่าง ๆ ท่อยาง และอื่น ๆ ซึ่งสัมผัสหรือสงสัยว่าจะสัมผัสกับเลือด ส่วนประกอบของเลือด หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเลือด หรือสารน้ำจากร่างกาย หรือวัคซีนที่ทำจากเชื้อโรคที่มีชีวิต

๓. ขยะมูลฝอยอื่น ๆ ทุกประเภทที่มาจากห้องติดเชื้อร้ายแรง ห้องปฏิบัติการเชื้ออันตรายสูงขยะมูลฝอย คือ ของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและการใช้สอยของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาของโลกสมัยใหม่ การเติบโตของเมืองที่มีขนาดใหญ่อย่างรวดเร็ว อาจจะมีขยะมูลฝอยที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามแหล่งกำเนิด เช่น มูลฝอยจากบ้านเรือนส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการปรุงอาหาร

^{๒๘} ประเมษฐ์ ห่วงมิต ร์, “ พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต , (วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา , ๒๕๕๐), หน้า ๑๗.

^{๒๙} กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย , (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^{๓๐} กรมควบคุมมลพิษรายงานการกำจัดขยะ(กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษ๒๕๕๐), หน้า ๖.

และการบริโภค รวมทั้งเศษอาหาร พลาสติกและของที่ไม่ใช้แล้ว มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรมก็มีลักษณะต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงตามประเภทของอุตสาหกรรมนั้น ๆ มูลฝอยที่ถูกทิ้งอยู่ตามถนน แม่น้ำ ลำคลอง ที่สาธารณะต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นใบไม้ เศษกระดาษ กุ้งพลาสติก เศษดิน เป็นต้น ซึ่งมูลฝอยเหล่านี้หากไม่ได้กำจัดอย่างถูกวิธี นอกจากจะทำให้ชุมชนขาดความสะอาดเรียบร้อย ยังทำให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อมอย่างมากมาย เช่น การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ และการปนเปื้อนของอากาศเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ และแพร่กระจายของเชื้อโรค ตลอดจนก่อให้เกิดความรำคาญต่าง ๆ จากกลิ่น ฝุ่นละออง ตลอดจนเป็นต้นเหตุของอัคคีภัยได้อีกด้วย

สรุป ขยะมูลฝอยหรือสิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภคซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ตามลักษณะการกำจัดขยะแบบผสมผสานได้แก่ ประเภทขยะขายได้ นำกลับมาใช้ใหม่ได้ ประเภทขยะแห้งสำหรับเป็นเชื้อเพลิงทดแทน ประเภทขยะเปียก สำหรับทำปุ๋ย และสำหรับเป็นอาหารสัตว์ และประเภทขยะอันตราย สำหรับรีไซเคิล ขายได้และที่ส่งกำจัดหรือขายไม่ได้

๒.๓.๒ ประเภทขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย สามารถแบ่งออกได้หลายประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้แบ่ง ในที่นี้ขอแบ่งประเภทขยะออกเป็น ๔ ประเภทดังนี้^{๓๑}

๑. ขยะทั่วไป (General waste) เป็นขยะจากสำนักงานถนนหนทาง การก่อสร้าง ได้แก่ กระดาษ เศษไม้ กิ่งไม้ ฟาง ข้าว แก้ว กระเบื้อง ยาง เศษอิฐ กรวด หวาย กุ้งพลาสติก เศษปูน อิฐหัก หินทราย ขยะประเภทนี้ไม่เกิดการย่อยสลายและเน่าเหม็น การกำจัดขยะทั่วไป ควรคัดแยกขยะที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ก่อนการกำจัด

๒. ขยะย่อยสลายได้ หรือขยะอินทรีย์ (Organic waste) เป็นขยะจากครัวเรือน ภัตตาคาร โรงอาหาร ตลาดสด และการเกษตรกรรม ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อ เศษผลไม้ ขากสัตว์ มูลสัตว์ขยะประเภทนี้จะเป็นพวกย่อยสลายและเน่าเปื่อยได้ง่าย เพราะว่าเป็นสารประกอบอินทรีย์ที่มีความชื้นค่อนข้างสูง ประกอบกับขยะประเภทนี้ มีกลิ่นเหม็น การกำจัดขยะประเภทนี้ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการหมักทำปุ๋ยก่อน

๓. ขยะรีไซเคิล หรือขยะที่สามารถนำไปขายได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ อโลหะ

๔. ขยะติดเชื้อและขยะอันตราย (Hazardous waste) เป็นขยะจากสถานพยาบาล หรืออื่น ๆ ซึ่งต้องใช้กรรมวิธีในการทำลายเป็นพิเศษ ได้แก่ วัสดุที่ผ่านการใช้ในโรงพยาบาล แบตเตอรี่ กระป๋องสี พลาสติก ฟิล์มถ่ายรูป ถ่านไฟฉาย เป็นต้น การกำจัดขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาลจะทำลายโดยการเผาในเตาเผา ส่วนขยะอันตรายอื่น ๆ ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง

๒.๓.๓ แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย

แหล่งชุมชน กิจกรรมอุตสาหกรรม และกิจกรรมเกษตร จัดได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอยที่สำคัญ เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นขยะมูลฝอยก็จะเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ประกอบกับมีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ก็ยิ่งทำให้มีขยะมูลฝอยใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ขยะมูลฝอยเหล่านี้มีทั้งขยะ

^{๓๑} กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย , (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๐), หน้า ๑๙.

มูลฝอยทั่วไปและของเสียอันตรายแต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกัน ขยะเป็นสิ่งที่เหลือใช้หรือสิ่งที่ไม่ต้องการอีกต่อไป สามารถแบ่งตามแหล่งกำเนิดได้ดังนี้^{๓๒}

๑. ของเสียจากอุตสาหกรรม ของเสียอันตรายทั่วประเทศไทยร้อยละ ๗๓ มาจากระบบอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังไม่มีจัดการที่เหมาะสม โดยทิ้งกระจายอยู่ตามสิ่งแวดล้อมและทิ้งร่วมกับมูลฝอย รัฐบาลได้ ก่อตั้งศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมขึ้นแห่งแรกที่แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน เริ่มเปิดบริการตั้งแต่ ๒๕๓๑ ซึ่งก็เพียงสามารถกำจัดของเสียได้บางส่วน

๒. ของเสียจากโรงพยาบาลและสถานศึกษาวิจัย ของเสียจากโรงพยาบาลเป็นของเสียอันตรายอย่างยิ่ง เช่น ขยะติดเชื้อ เศษอวัยวะจากผู้ป่วย และการรักษาพยาบาล รวมทั้งของเสียที่ปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี สารเคมี ได้ทิ้งสู่สิ่งแวดล้อมโดยปะปนกับมูลฝอย สิ่งปฏิภูลเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการแพร่กระจายของเชื้อโรคและสารอันตราย

๓. ของเสียจากภาคเกษตรกรรม เช่น ยาฆ่าแมลง ปุ๋ย มูลสัตว์ น้ำทิ้งจากการทำปศุสัตว์ ฯลฯ

๔. ของเสียจากบ้านเรือนแหล่งชุมชน เช่น หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ แก้ว เศษอาหารพลาสติก โลหะ หินไม้ กระเบื้อง ผนัง ยาง ฯลฯ

๕. ของเสียจากสถานประกอบการในเมือง เช่น ภัตตาคาร ตลาดสด วัด สถานเริงรมย์

๒.๓.๔ องค์ประกอบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงขยะมูลฝอย

ปริมาณและลักษณะของขยะมูลฝอยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้^{๓๓}

๑. ลักษณะชุมชนหรือที่ตั้งของท้องถิ่น ชุมชนการค้า (ตลาดศูนย์การค้า) จะมีปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าชุมชนที่อยู่อาศัย ส่วนบริเวณเกษตรกรรมจะมีปริมาณขยะมูลฝอยอีกรูปแบบหนึ่ง

๒. ความหนาแน่นของประชากรในชุมชน บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นปริมาณขยะเก็บมากกว่าบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อย เช่น บริเวณ แฟลต คอนโดมิเนียม ทาวน์เฮาส์ ซึ่งมีผู้อยู่อาศัยหลายครอบครัวปริมาณขยะมีมาก

๓. ฤดูกาล มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะเป็นอย่างมาก เช่น ฤดูที่ผลไม้มีมาก ปริมาณขยะมูลฝอยจำพวกเปลือกเมล็ดของผลไม้จะมีมาก เพราะเหลือจากการบริโภคของประชาชน ถ้าผลไม้ยังออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ยิ่งทำให้มีเปลือกและเศษผลไม้ทิ้งมากในปีนั้น

๔. สถานะเศรษฐกิจ ชุมชนที่มีฐานะดี ย่อมมีกำลังซื้อสินค้าสูงกว่าชุมชนที่มีฐานะ เศรษฐกิจต่ำจึงมีขยะมูลฝอยมากตามไปด้วย ชุมชนที่มีฐานะเศรษฐกิจดี จะมีขยะมูลฝอยจากบรรจุภัณฑ์ เช่น กล่องกระป๋อง โฟม ถุงพลาสติก ส่วนพวกฐานะที่ไม่ดีมักเป็นเศษอาหาร เศษผัก

๕. อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน ประชาชนที่มีอุปนิสัยรักษาความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยจะมีปริมาณขยะมูลฝอยในการเก็บขนมากกว่าประชาชนที่มีอุปนิสัยมักง่ายและไม่เป็นระเบียบซึ่งจะทิ้งขยะมูลฝอยกระจัดกระจาย ไม่รวบรวมเป็นที่เป็นทาง ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเก็บขนจึงน้อยลงแต่ไปมากอยู่ตามลำคลอง ถนนสาธารณะ ถนน ที่สาธารณะ เป็นต้น ตัวแปรอีก ตัวหนึ่ง

^{๓๒} ประเมษฐ์ ห่วงมิตร, “พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๑๘.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

คือพฤติกรรมการบริโภคและค่านิยมของคนแต่ละกลุ่ม มีผลต่อลักษณะของขยะมูลฝอย เช่น กลุ่มวัยรุ่นนิยมอาหารกระป๋อง น้ำขวด อาหารใส่โฟม พลาสติก กล่องกระดาษ

๖. การจัดการบริการเก็บขยะมูลฝอย องค์ประกอบนี้ก็เป็นผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณขยะมูลฝอย ถ้าบริการเก็บขยะมูลฝอยไม่สม่ำเสมอประชาชนก็ไม่กล้านำขยะมูลฝอยออกมา ความไม่สะดวกในการจัดเก็บขยะมูลฝอย เพราะรถขนขยะมูลฝอยไม่สามารถเข้าชุมชนได้ เนื่องจากถนนหรือตรอก ซอยแคบมาก ต้องใช้ภาชนะขนถ่ายอีกทอดหนึ่ง ก็ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเหลือจากการเก็บอีกมาก

๗ . ความเจริญของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีเนื่องจากคนบริโภคอาหารสำเร็จรูปกันมากขึ้น ทั้งภาชนะฟุ่มเฟือย ขวด กระป๋อง กล่อง ถังพลาสติก ฯลฯ กันมาก

๒.๓.๕ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย

กฎหมาย เป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ใช้ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ในสังคม กฎหมายมีลักษณะเป็นคำสั่ง ข้อห้าม ที่มาจากผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมใช้บังคับได้ทั่วไป ใครฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษหรือสภาพบังคับอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอย ดังนี้

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ หมวด๓การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยระบุ ว่ามาตรา ๑๘ การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นในกรณีที่มีเหตุอันสมควรราชการส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้บุคคลใด ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแทนภายใต้การควบคุมดูแลของส่วนราชการส่วนท้องถิ่นหรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตาม

มาตรา ๑๙ ก็ได้มาตรา ๑๙ ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการกับทำการเก็บขนหรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการเว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

มาตรา ๒๐ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

๑ . ห้ามการถ่ายเททิ้งหรือทำให้มีขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย นอกจากในที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้

๒ . กำหนดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามที่หรือทางสาธารณะและสถานที่เอกชน

๓ . กำหนดวิธีการเก็บขนและกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยหรือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ใดๆ ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามสภาพหรือลักษณะการใช้อาคารหรือสถานที่นั้นๆ

๔ . กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่นในการเก็บและขนสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยไม่เกินอัตราตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๕ . กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการเก็บขนและกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๙ ปฏิบัติตลอดจนกำหนดอัตราค่าบริการขั้นสูงตามลักษณะการให้บริการที่ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๙ จะพึงเรียกเก็บได้

๖ . กำหนดการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์^{๓๔}

๒.๓.๖ นโยบายของรัฐบาล

นโยบายและแผนการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๕๓ ได้กำหนดเป้าหมายและแผนนโยบายการป้องกันและแก้ไขขยะมูลฝอยดังนี้

เป้าหมาย

- ๑ . ลดและควบคุมการผลิตขยะมูลฝอยโดยรวมไม่เกิน ๑ กิโลกรัม/ คน/ วัน
- ๒ . ให้มีการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๕.๐๐ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น
- ๓ . ปริมาณขยะมูลฝอยที่ตกค้างจากการบริการเก็บขนไม่เกินร้อยละ ๑๐.๐๐ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น
- ๔ . ให้ทุกจังหวัดมีแผนหลักและแผนการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสัญลักษณ์^{๓๕}

มาตรการที่สำคัญ

- ๑ . ด้านสังคม ได้แก่ การรณรงค์ให้ผู้จัดจำหน่ายสินค้ามีส่วนร่วมในการลดปริมาณ บรรจุภัณฑ์จากการจำหน่ายสินค้าและมีส่วนร่วมในการเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์เสื่อมคุณภาพ การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและสนับสนุนการให้ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับของเสียอันตรายจากชุมชน
- ๒ . ด้านกฎหมาย ได้แก่ กำหนดระเบียบควบคุมการนำเข้าวัสดุใช้แล้วหรือสินค้าใช้แล้วจากต่างประเทศ กฎระเบียบเกี่ยวกับการเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เสื่อมสภาพ กฎระเบียบให้ประชาชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยเฉพาะของเสียอันตรายออกจากมูลฝอยทั่วไป และกำหนดมาตรฐานและมาตรการ เพื่อควบคุมการดำเนินงานของสถานที่บำบัดและกำจัดขยะมูลฝอย

๓. ด้านการสนับสนุน ได้แก่ การวิจัยและพัฒนา สินค้าที่ผลิตจากวัสดุที่ใช้แล้ว ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายมีส่วนร่วมในการเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เสื่อมสภาพมาใช้ประโยชน์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบการเก็บรวบรวมและขนส่งของเสียอันตรายจากชุมชน และสนับสนุนให้ทุกจังหวัดจัดเตรียมพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับสถานที่สร้างระบบบำบัดและกำจัดขยะมูลฝอยสำหรับแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย ตามกรอบแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙ ให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอยส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นผู้รับจ้างดำเนินการและกำกับดูแลโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมอุตสาหกรรม การนำกลับมาใช้ใหม่และธุรกิจการบริหารซ่อมแซมผลิตภัณฑ์ให้มีมากขึ้น รวมทั้งให้เอกชนมีส่วนร่วมลงทุนแบบครบวงจรหรือบางส่วนตั้งแต่การเก็บขนการนำไปขายขนส่วนและกำจัดทำลายทั้งขยะชุมชนขยะที่กลับมาใช้ใหม่ส่วนขยะจากการก่อสร้างจะต้องผนวก

^{๓๔} พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕, ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๓๙, เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๕.

^{๓๕} กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, คู่มือปฏิบัติงานผู้นำสิ่งแวดล้อมและอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดอกเบญจ, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

๒.๓.๗ นโยบายของเทศบาลตำบลริมปิง

เทศบาลตำบลริมปิง วางนโยบายเพื่อให้การบริหารงานของเทศบาลตำบลริมปิงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยหลักธรรมาภิบาล ด้วยความตั้งใจ มุ่งสู่ความสำเร็จของการบริหารท้องถิ่น ให้ครอบคลุมภารกิจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ภายใต้แนวหลักคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการวางแนวทางการพัฒนาเทศบาลตำบลริมปิง ในปัจจุบันไปสู่อนาคต ตามวิสัยทัศน์ แนวยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลริมปิง คือ “ริมปิงน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง เพียงพอในคุณภาพชีวิต ที่ดีประชาชนอยู่ดีมีสุขบูรณาการงานอย่างเหมาะสมเน้นรุกเชิงบริการ” มีดังนี้

๑ . ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

มีนโยบายที่จะบริหารจัดการ โดยยึดหลักความคุ้มค่าต่อส่วนรวม ด้านการสร้างปรับปรุงซ่อมแซม โครงสร้างพื้นฐาน ในเทศบาลตำบลเพื่อรองรับความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการพัฒนาเมืองอย่างมีศักยภาพ โดยจัดให้มีความสะดวกสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่มีคุณภาพครบถ้วนได้มาตรฐาน

๒ . ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต

มีนโยบายจะพัฒนาเทศบาลตำบลริมปิง ให้เป็นเมืองน่าอยู่ควบคู่กับการพัฒนาของเมืองอุตสาหกรรม ส่งเสริมการศึกษา จัดหาสวัสดิการดูแลคุณภาพชีวิตสุขภาพอนามัยสุขภาพจิตของประชาชนให้เข้มแข็ง

๓ . ด้านจัดระเบียบสังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย

มีนโยบายที่จะบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยให้เกิดความเสมอภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น การจัดเวทีประชาคมและรับฟังความคิดเห็นประชาชนแบบบูรณาการทุกภาคส่วน

๔ . ด้านการวางแผน ส่งเสริมอาชีพส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว

จะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ ผลิตรายการชุมชนการค้าการลงทุน การท่องเที่ยว เสริมอาชีพสร้างรายได้ และจัดทำแผนพัฒนาตำบลแผนชุมชนเพื่อประโยชน์ของประชาชนแบบมีส่วนร่วมบูรณาการสู่การบริหารบ้านเมืองที่ดี

๕ . ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความ

เจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรม เป็นผลให้เกิดการขยายกว้างของชุมชนและที่อยู่อาศัยอย่างรวดเร็ว ต้องปรับปรุงดูแลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะมีผลต่อวิถีชีวิตสุขภาพและความเป็นอยู่ของชุมชน

๖ . ด้านศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีนโยบายที่จะอนุรักษ์

ศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๓๖}

กล่าวโดยสรุป ด้านข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องขยยะมูลฝอยนั้นนำไปสู่่นโยบายของรัฐบาล และรัฐบาลเป็นผู้ส่งต่อนโยบายไปสู่จังหวัดและส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดข้อกำหนดและนโยบายอย่างเป็นระบบตามข้อกฎหมาย

^{๓๖} เทศบาลตำบลริมปิง, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลริมปิง, (งานธุรการเทศบาลตำบลริมปิง พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๐).

จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ผู้วิจัยสังเคราะห์ประมวลผลแนวคิดจัดการขยะมูลฝอย เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจ ของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีความหมายที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

นักวิชาการหรือนักวิจัย/ หน่วยงาน	แนวคิดหลัก
ปรเมษฐ ห่วงมิต ร์, (๒๕๕๐, หน้า ๑๘)	๑) ความหมายของคำว่ามูลฝอย ๒) แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย ๓) องค์ประกอบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงขยะมูลฝอย
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, (๒๕๕๐, หน้า ๑๙)	๑) สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภค ๒) ประเภทขยะมูลฝอย ๑. ขยะทั่วไป ๒. ขยะย่อยสลายได้ ๓. ขยะรีไซเคิล ๔. ขยะติดเชื้อและขยะอันตราย
กรมควบคุมมลพิษ , (๒๕๔๐, หน้า ๖)	๑) ประเภทขยะมูลฝอย ๑. ขยะมูลฝอยชุมชน ๒. ของเสียอันตราย ๓. มูลฝอยติดเชื้อ
พระราชบัญญัติการสาธารณสุข , (๒๕๓๕)	มาตรากฎหมาย ๑) มาตรา ๑๘ การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่น ๒) มาตรา ๑๙ ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการ ๓) มาตรา ๒๐ ส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่น
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม , (๒๕๔๒, หน้า ๘)	๑) เป้าหมายการแก้ไขขยะมูลฝอย ๒) แผนนโยบายการป้องกันและแก้ไขขยะมูลฝอย
แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลริมปิง, (๒๕๕๓)	นโยบายเพื่อให้การบริหารงานของเทศบาลตำบลริมปิงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับหลักขรวาสธรรม

หลัก ขรวาสธรรม เป็นการปฏิบัติตนเป็นขรวาสที่ดี ซึ่งเป็นธรรมสำหรับผู้ครองเรือน มี ๔ ประการ คือ สัจจะ ความจริงใจ ทมะ การรู้จักข่มจิตข่มใจตนเองขันติ ความอดทน อटकั้นจาคะ ความเสียสละ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้แนวคิด ดังนี้

๒.๔.๑ แนวคิดขรวาสธรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักขรวาสธรรมหรือธรรมสำหรับชีวิตครองเรือน ๔ ประการ มีดังนี้

จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ ๒๕ พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต หน้า ๓๖๑ ได้กล่าวถึง ขรวาสธรรมดังนี้

๑. สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง
๒. ทมะ หมายถึง การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา
๓. ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็งทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย
๔. จาคะ หมายถึง ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของคนอื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมในด้านสัจจะไว้ดังนี้ คัมภีร์ฝ่ายอภิธรรม แยกสัจจะ คือ ความจริง เป็น ๒ ระดับ^{๓๗}

แนวคิดขรวาสธรรมหรือธรรมสำหรับชีวิตครองเรือน ๔ ประการ

๑. สัจจะ ความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกันเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกันขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้าวาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม
๒. ทมะ การรู้จักบังคับ ควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกันรู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ไม่เป็นคนดื้อด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรมกลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โตและถ้าไม่สามารถปรับตนเข้าหากันได้ก็เป็นอันต้องทำลายชีวิตคู่ครองแยกทางขาดจากกัน
๓. ขันติ ความอดทน อटकั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ชีวิตของผู้อยู่ร่วมกัน นอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัยการอบรมและความต้องการบางอย่างซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากันแล้วบางรายอาจจะมีเหตุล่วงเกินรุนแรงแสดงออกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดทนระงับใจไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไปความร้ายจึงจะระงับลงไป

^{๓๗} ๐. จตุกก.อ. ๒/๒๔๔.

นอกจากนี้ยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำและเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบกิจการอาชีพ เป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติความแตกต่างคับขันไม่ตีโพยตีพายแต่มีสติอดกลั้นคิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี ชีวิตของคู่ครองที่ขาดความอดทนย่อมไม่อาจประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ อันเป็นประจุมรสแห่งชีวิตไปได้

๔. จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันชีวิตบุคคลที่จะมีความสุข จะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วยมิใช่คอยจ้องแต่จะเป็นผู้รับเอาฝ่ายเดียวการให้ในที่นี้มิใช่หมายถึงแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของอันเป็นเรื่องที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่ายๆ เท่านั้นแต่ยังหมายถึง การให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตัวได้ เช่น ในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ความเจ็บไข้หรือมีธุรกิจใหญ่เป็นต้นก็เสียสละความสุขความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือเอาใจใส่ดูแลเป็นที่พึ่งอาศัยเป็นกำลังส่งเสริมหรือช่วยให้กำลังใจได้โดยประการใดประการหนึ่ง ตามความเหมาะสม รวมความว่าเป็นผู้จิตใจกว้างขวางเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวชีวิตครอบครัวที่ขาดจาคะก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติม ส่วนที่มีมาแต่เดิมก็คงที่หรือค่อยร่อยหรอพร่องไปหรือเหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รับการบำรุงก็มีแต่อบเฉา ร่วงโรย ไม่มีความสดชื่นงอกงาม^{๓๘}

กล่าวโดยสรุป ขรวาสาธรรม คือ สังขะ มีความซื่อสัตย์จริงใจต่อกันเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและมิตรจิตสนิทต่อกัน ทมะการรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตนแก้ไขข้อบกพร่องปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ชันติ ความอดทน อดกลั้นต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่แบ่งปัน ตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันจากที่ได้ศึกษามาข้างต้นนี้มีใช้ประสงค์เป็นข้อปฏิบัติจำกัดเฉพาะ ในระหว่างคู่ครองเพียง ๒ คนเท่านั้น แต่มุ่งหมายให้ใช้ทั่วไปในชีวิตการครองเรือนทั้งหมด โดยยึดถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตใจในการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับคนทั้งหลาย ที่จะอยู่ร่วมหรือติดต่อเกี่ยวข้องกันให้เหมาะสมตามฐานะนั้นๆ เพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตของตนเองและแก่ชีวิตของคนอื่นๆ ในสังคม

จากแนวคิดเกี่ยวกับหลักขรวาสาธรรม และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยสังเคราะห์ประมวลผล แนวคิดเกี่ยวกับหลักขรวาสาธรรม เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจ ของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดและทฤษฎีหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๕ ดังต่อไปนี้

^{๓๘} ขรวาสาธรรม, ธรรมสำหรับชีวิตครองเรือน ๔ ประการ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=you4lucky&month=21-10-2008&group=5&gblog=43>, [๑ ตุลาคม ๒๕๕๗].

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดหลักฆราวาสธรรม ที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด หลักฆราวาสธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
อง.จต.(ไทย) (เล่มที่ ๒๕, หน้า ๓๖๑)	๑) ธรรมสำหรับชีวิตครองเรือน๔ ประการ - สัจจะ ความซื่อสัตย์ - ทมะ ควบคุมอารมณ์ - ขันติ ความอดทน - จาคะ ความเสียสละ
พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), (๒๕๒๘, หน้า๔๓)	หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์
พุทธทาสภิกขุ, (๒๕๒๓, หน้า๕๕)	ฆราวาสธรรม๒ประการคือ ๑) เป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ๒) เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่นๆให้สำเร็จ

๒.๔ .๒ ความหมายของฆราวาสธรรม

ทางพระพุทธศาสนา กล่าวไว้ว่า หลักฆราวาสธรรมเป็นธรรมแห่งการครองเรือนของคฤหัสถ์ ซึ่งมีท่านพระภิกษุที่ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการศาสนาหลายท่านได้ให้ความหมายของฆราวาสธรรมพร้อมทั้งคำอธิบายของฆราวาสธรรมไว้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

ฆราวาสธรรม เป็นธรรมสำหรับฆราวาสธรรมสำหรับการครองเรือนหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์

๑. สัจจะ หมายถึง ความจริงซื่อสัตย์จริงใจพูดจริงทำจริง

๒. ทมะ หมายถึง การฝึกฝน การข่มใจฝึกนิสัยปรับตัวรู้จักควบคุมจิตใจฝึกหัดตนนิสัยแก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

๓. ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็งทนทานไม่หวั่นไหวมั่นในจุดหมายไม่ท้อถอย

๔. จาคะ หมายถึง ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ความคิดเห็นและความต้องการของคนอื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัวพระราชวรมุนี (ประยุทธ์ปยุตโต) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมในด้านสัจจะไว้ดังนี้คัมภีร์ฝ่ายอภิธรรมแยกสัจจะคือความจริงเป็น ๒ ระดับ^{๓๙}

๑) สมมติสัจจะ (Conventional Truth) ความจริงโดยสมมติ (เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าโวหารสัจจะความจริงโดยโวหารหรือโดยสำนวนพูด) คือ ความจริงตามมติร่วมกันตามที่ได้ตกลงกันไว้

^{๓๙} พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ปยุตโต) , คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ , (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๔๓.

หรือหมายรู้ร่วมกันเป็นเครื่องมือสื่อสารพอให้สำเร็จประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น คนสัตว์คนชั่วโตะเก๋อเป็นต้น

๒) ปรมัตตะสัจจะ (Ultimate Truth) ความจริงโดยปรมัตต์ คือจริงตามความหมายสูงสุดตามความหมายอย่างยิ่ง คือการหยั่งรู้สัจธรรมที่จะทำให้ความยึดติดถือมั่นหลงผิดทั้งหลายสลายหมดไป ทำให้ว่างใจว่างท่าทีต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องหลุดพ้นจากกิเลส และทุกขมีจิตใจเป็นอิสระผ่องใสเบิกบานมีความสุขที่แท้จริงสิ่งที่เป็นจริงโดยปรมัตต์ เช่น นามธรรมรูปธรรมเวทนาสัญญาสังขารเป็นต้น

ท่านพุทธทาส ภิกขุ กล่าวว่าขรवासธรรมออกเป็น ๒ ประการ คือ ประการแรกเป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ประการที่ ๒ เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่นๆ ให้สำเร็จ^{๔๐}

๑. เป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ชื่อตรงต่อเพื่อนฝูงชื่อตรงต่อลูกเมีย ชื่อตรงต่อเวลาชื่อตรงต่อการทำงาน ทมะ หมายถึง ข่มใจอย่าให้เกิดโทสะอย่าให้เกิดความรักหรือความเกลียด ขันติ หมายถึง อุดหนุนต่อความร้อนความหนาวความเหนื่อยอดทนต่อคำด่า จาคะ หมายถึง การให้ทานรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้านมิตรสหาย

๒. เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่นๆ ให้สำเร็จ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ ความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติในสิ่งนั้น เมื่อจะทำสิ่งใดหรือปฏิบัติธรรมข้อใดแล้วก็ควรตั้งใจจริงทำอย่างสุดความสามารถทำให้ถึงที่สุด ดังเช่น เมื่อพระพุทธรูปเจ้าทำความเพียรเพื่อตรัสรู้ก็ได้ตั้งสัจจาธิษฐานว่า แม้จะเหลือเพียงแต่กระดูกก็จะไม่ลุกขึ้นจากที่นั่งถ้าไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณในการศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกัน ถ้ามีสัจจะหรือสัจจาธิษฐานคือทำให้มันจริง ๆ ตั้งใจจริง ๆ ก็จะช่วยให้ทุกคนประสบความสำเร็จสมดังที่ตั้งใจ ทมะ หมายถึง บังคับตัวเองบังคับใจตนเองไม่ให้หลงไปตามแรงของสิ่งที่ยั่วยุ ซึ่งแม้จะยากเย็นเพียงใดก็ต้องพยายามบังคับให้ได้ในการบังคับนั้นต้องใช้ไหวพริบและความฉลาดเข้าต่อสู้ เพราะจิตใจเมื่อถูกบังคับก็จะขัดแย้งกันกว่าข้างที่ตกมันเสียอีกซึ่งการบังคับจิตใจของตนเองนั้นก็ ๒ วิธีด้วยกัน คือกรณีแรก คือ การปลอบประโลมจิตใจค่อยๆ ปลอบโยนกรณีที่สอง คือ การบังคับโดยตรงการตัดใจไม่ให้ทำในสิ่งนั้นซึ่งทั้ง ๒ วิธีนี้ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขันติ เมื่อมีทมะแล้ว ยังต้องใช้ขันติเข้ารองรับต้องอดทนต่อการบีบคั้นของกิเลสไม่ว่าจะเป็นราคะโทสะโมหะหรืออื่น ๆ ต้องใช้ความอดทนอย่าหลงไปตามสิ่งยั่วยุหรือกิเลส จาคะ หมายถึง บริจาคออกไปสละสิ่งที่ไม่ต้องการที่มีอยู่ในจิตใจให้หลุดออกไป ระบายความสับสนวุ่นวายออกไปจากจิตใจ อาจจะโดยการสวดมนต์หรือการพักผ่อนให้ถูกวิธีขรवासธรรม คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ นี่เป็นเครื่องมือกำจัดมาร เป็นเครื่องมือที่จะสร้างสิ่งที่ปรารถนาในทุกกรณี ไม่ใช่เฉพาะเป็นธรรมของขรवासเท่านั้น แม้แต่บรรพชิตที่ต้องการจะบรรลุมรรคผลนิพพานก็ยังต้องใช้ธรรมข้อนี้ด้วยเช่นกัน

สอดคล้องกับนักวิชาการที่ได้กล่าวว่า สัจจะ หมายถึง ความจริงลงไปในเรื่องที่จะกระทำ และสัจจาธิษฐาน คือ ตั้งจิตด้วยสัจจะมั่นคงลงไปในการที่จะทำในการที่จะประพฤติ เพื่อละกิเลส ทมะ หมายถึง การบังคับตัวเองเป็นธรรมที่จะใช้สกัดกั้นความโกรธในขั้นเริ่มต้นแต่ถ้าบังคับไม่ได้หรือ

^{๔๐} พุทธทาส ภิกขุ, ขรवासธรรม, (กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, ๒๕๒๓), หน้า ๕๕.

บังคับไม่อยู่ที่ใช้ธรรมะข้ออื่นเช่นปัญญาขันติและอื่นๆ เข้าช่วย ขันติ หมายถึง ความอดกลั้นความอดได้ อดได้ อดได้ เป็นเครื่องห้ามความผลุนผล่นความโกรธ ขันติเป็นแกนกลางในการประพฤติพรหมจรรย์ของผู้บำเพ็ญพรตทั้งหลาย คนส่วนใหญ่มักไม่ชอบอดกลั้นเนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องเสียเกียรติหรือชี้แพะอะไรทำนองนั้น แต่ถ้ารู้จักฝึกความอดกลั้นหรือฝึกให้มีขันติได้มากๆ ก็จะเป็นคนที่ไม่โกรธง่าย จาคะ หมายถึง สละการให้ทานสละกิเลสตามโอกาสที่ต้องสละเป็นรูรั่วที่ระบายกิเลสออก

ซึ่งสอดคล้องกับ ท่านทัตตชีโว ภิกขุ กล่าวว่า ขรवासธรรมเป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นขรवासที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีคุณธรรม และยังได้ให้ความหมายพร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายของขรवासธรรมแต่ละข้อ ดังนี้^{๔๑}

ข้อที่ ๑ สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ความซื่อแบ่งตามศัพท์ได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

ก. มีความจริง (จริงคือไม่เล่น)

ข. มีความตรง (ตรงคือความประพฤติทางกายวาจาตรงไม่บิดพลิ้วไม่บ่ายเบี่ยง)

ค. มีความแท้ (แท้คือไม่เหลวไหล)

ในทางปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจคือถ้าทำอะไรแล้วทุ่มหมดตัว ซึ่งถ้าแบ่งในทางปฏิบัติจะแบ่งได้ ๕ ลักษณะคือ

๑. จริงต่อหน้าที่คือไม่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไรก็ทุ่มเทและทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด

๒. จริงต่อการทำงานคือถ้าได้รับมอบหมายงานอะไรมาก็ทำตามที่ตั้งใจทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม้ว่างานนั้นจะไม่ใช่งานที่สำคัญหรืองานที่ใหญ่โตก็ตาม

๓. จริงใจกับเวลาหมายถึงใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุดให้คุ้มค่านาทีที่สุด

๔. จริงต่อบุคคลหมายถึงคบกับใครก็ต้องมีความจริงใจไม่ใช่คบเพื่อหวังผลประโยชน์

๕. ตรงต่อความดีหมายถึงไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามจะต้องมีคุณธรรมคอยกำกับอยู่เสมอ

ข้อที่ ๒ ทมะ หมายถึง พยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเอง พยายามฝึกหัด บังคับใจตนเองโดยเริ่มจากบังคับที่ละเล็กทีละน้อยเมื่อทำบ่อยๆ ครั้นก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย

ข้อที่ ๓ ขันติ คือ ความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางจิตใจ ขันติมี ๔ ลักษณะคือ

๑. อดทนต่อความลำบากตรากตรำได้แก่ออดทนต่อสภาพดินฟ้า อากาศ ภูมิประเทศที่ทุรกันดารสามารถอดทนได้ไม่ย่อท้อ

๒. อดทนต่อความทุกข์เข็ญคืออดทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย

๓. อดทนต่อความเจ็บใจ คือ อดทนต่อการกระทบกระเทือนเปรียบเปรยการทำให้เจ็บอกเจ็บใจ

๔. อดทนต่ออำนาจกิเลส คือ การไม่เอาแต่ใจตนเองไม่ยอมสลายต่อความฟุ้งเฟ้อต่างๆ และเป็นข้อที่ต้องใช้ความอดทนมากที่สุด

ข้อที่ ๔ จาคะ หมายถึง ความเสียสละตัดใจตัดกรรมสิทธิ์ของตนตัดความยึดถือความเสียสละมี ๒ นัยคือ

^{๔๑} ทัตตชีโว ภิกขุ, ขรवासธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิวไวก์, ๒๕๒๙), หน้า ๒๑๐.

๑. สละวัตถุหมายถึงการแบ่งปันกันกินแบ่งปันกันใช้รวมทั้งการทำบุญให้ทาน

๒. สละอารมณ์หมายถึงไม่ผูกโกรธใครไม่พยาบาทการฝึกคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ อย่างสม่ำเสมอ ก็จะเป็นผู้ที่มีจิตใจผ่องใส แม้จะเป็นฆราวาสก็จะมีศกดีสิทธิ์ในตัว

สอดคล้องกับ ท่านหลวงกณิน อตฺถโยธิน กล่าวว่า เป็นธรรมนำมาซึ่งความสุขความเจริญ เป็นสามัคคีธรรม อันควบคุมบุคคลไว้ให้กลมเกลียวกัน ผู้ปฏิบัติย่อมเกิดความไพสุญและตั้งตระกูลให้ถาวรมีความสุขเจริญ สัจจะ หมายถึง สัตย์ซื่อแก่กัน ซื่อตรงต่อกันเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการคบหาของประชาชน ถ้าหากแต่ละบุคคลต่างประพฤติซื่อตรงไว้วางใจซึ่งกันและกัน ย่อมจะนำความสุขมาสู่บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติ ทมะ หมายถึง รู้จักข่มจิตของตนความข่มใจเป็นคุณธรรมสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะคนทั้งหลายย่อมมีอัธยาศัยแตกต่างกัน ถ้าไม่มีการข่มใจปล่อยให้ประพฤติไปตามกิเลส ย่อมทำให้แตกสามัคคีกันโดยง่าย จึงควรต้องมีอุบายข่มใจของตนเมื่อถูกกิเลสเข้าครอบงำอย่าหุนหันกระทำลงไป ตามอำนาจของกิเลสผู้ที่มีทมะ ย่อมเป็นผู้ที่อยู่ห่างจากความผิดพลาดทั้งเป็นผู้อาจารย์ สามัคคี ขันติ หมายถึง อดทน อดกลั้น เมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ มากระทบทำให้เกิดโทสะ เมื่อใช้ทมะ คือ รู้จักข่มใจตนเข้าช่วยแล้วแต่ยังไม่สำเร็จก็ต้องใช้ขันติ อดกลั้นเข้าช่วยอีกแรงหนึ่ง คือ ต้องรู้จักอดกลั้นต่อเหตุการณ์อันจะยั่วให้เกิดโทสะ จาคะ หมายถึง สละให้ปันสิ่งของของตนแต่คนที่ควรให้ปัน การให้เป็นกิจสำคัญประการหนึ่งของชนผู้อยู่เป็นหมู่เหล่าเป็นการผูกไมตรีซึ่งกันและกัน เพราะคนเกิดมา มีสุขมีทุกข์มีฐานะมีอาชีพแตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรมีน้ำใจไมตรีอารีเยื่อเยื้อแผ่แก่กัน^{๔๒}

สอดคล้องกับนักวิชาการกล่าวว่า เป็นธรรมสำหรับฆราวาสปฏิบัติฆราวาส คือ ผู้ครองเรือนชีวิตของผู้ครองเรือน ต้องมีการสมาคมการสมาคมกับคนอื่น ต้องมีความจริงใจต่อเขาต้องรู้จักข่มจิตของตนเมื่อประสบเหตุการณ์ไม่ดีต้องมีความอดทนเพื่อต่อสู้กับชีวิตและในบางครั้งต้องบริจาคสมบัติของตนเมื่อเห็นคนอื่นเดือดร้อนฆราวาส คือ

๑. สัจจะ หมายถึง มีความจริงใจต่อคนอื่น

๒. ทมะ หมายถึง มีนิสัยข่มความรู้สึกของตน

๓. ขันติ หมายถึง มีความอดทน

๔. จาคะ หมายถึง บริจาคสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์คนอื่น^{๔๓}

สอดคล้องกับนักวิชาการ ได้กล่าวถึงความหมายของขันติว่า ขันติ คือ ความอดทนแยกออกเป็น๓ประเด็นคือ

๑. ทนลำบาก หมายถึง ทนลำบาก เพราะทุกขเวทนาอันเกิดจากโรคภัยไข้เจ็บอาพาธ ความเจ็บป่วยได้ถึงป่วยก็สามารถหายได้โดยไว

๒. ทนตรากตรำ หมายถึง ไม่คำนึงถึงความร้อนหนาวแดดฝน หิวก็กินกระหายก็ดื่มเหนื่อยก็พัก เสร็จแล้วก็รีบทำงานต่อไปจนสำเร็จเรียบร้อย

^{๔๒} หลวงกณิน อตฺถโยธิน, อธิบายธรรมวิภาค .ธ.ตรี, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมบรรณาการ, ๒๕๑๑), หน้า ๒๒.

^{๔๓} ชัยวัฒน์ อุตพัฒน์, หลักพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๙), หน้า ๙๘-๙๙.

๓. ทนเจ็บใจ หมายถึง ความอดกลั้นเป็นขั้นตีสั้นสูงสุดเรียกว่า อธิวาสนขั้นตีสั้นผู้มีอธิวาสนขั้นตีสั้นย่อมเป็นผู้ที่มีใจสะอาดสบายปลอดโปร่ง เพราะเมื่อมีอารมณ์ใดๆ มากระทบก็สามารถที่จะอดกลั้นไว้ได้ทนไว้ได้ไม่แสดงออกมา ^{๔๔} และสอดคล้องกับนักวิชาการกล่าวว่า สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ ความจริง ทมะ หมายถึง การฝึกจิต ขั้นตีสั้น หมายถึง ความอดทน จาคะ หมายถึง การสละกิเลส การสละ ^{๔๕}

กล่าวสรุป ความหมายของหลักพร้าวาสธรรมเป็นธรรมนำมาซึ่งความสุขความเจริญความสามัคคี อันควบคุมบุคคลไว้ให้กลมเกลียวกัน และชีวิตของผู้ครองเรือนต้องมีการสมาคมกับคนอื่นต้องมีความจริงใจต่อเขา ต้องรู้จักข่มจิตของตนเมื่อประสบเหตุการณ์ไม่ดีต้องมีความอดทนเพื่อต่อสู้กับชีวิต และในบางครั้งต้องบริจาคนิสัยของตน เมื่อเห็นคนอื่นเตือนร้อนพร้าวาสธรรม ข้อที่ ๑ สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ความซื่อมีความจริงมีความตรงมีความแท้ ข้อที่ ๒ ทมะ หมายถึง พยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเองพยายามฝึกหัดบังคับใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับทีละเล็กทีละน้อยเมื่อทำบ่อยๆ ครั้นก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย ข้อที่ ๓ ขั้นตีสั้น คือความอดทนซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางจิตใจ ข้อที่ ๔ จาคะ หมายถึง ความเสียสละตัดใจตัดกรรมสิทธิ์ของตนตัดความยึดถือความเสียสละ มี ๒ คือ ๑) สละวัตถุ หมายถึง การแบ่งปันกันกินแบ่งปันกันใช้รวมทั้งการทำบุญให้ทาน ๒) สละอารมณ์ หมายถึง ไม่ผูกโกรธใครไม่พยาบาท โดยเฉพาะผู้นำของเยาวชนในโรงเรียนที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนหรือเยาวชนทั่วไป ควรได้รับการปลูกฝังด้วยหลักธรรมพร้าวาสธรรม ซึ่งเน้นความมีคุณธรรมทั้งด้านความมีสัจจะ ความมีทมะ ความมีขั้นตีสั้น และมีจาคะ ให้เกิดขึ้นอย่างดียิ่ง เพื่อให้มีจริยธรรมและมีคุณธรรมเพราะหลักพร้าวาสธรรม ๔ หมายถึง ธรรมสำหรับคฤหัสถ์ในการครองชีวิตเยาวชนทั่วไป ควรได้รับการปลูกฝังด้วยหลักธรรมพร้าวาสธรรม ๔ ซึ่งเน้นความมีคุณธรรมทั้งด้านความมีสัจจะ ความมีทมะ ความมีขั้นตีสั้น และมีจาคะ ให้เกิดขึ้นอย่างดียิ่ง เพื่อให้มีจริยธรรมและมีคุณธรรม เพราะหลักพร้าวาสธรรม หมายถึงธรรมสำหรับคฤหัสถ์ในการครองชีวิต

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายหลักพร้าวาสธรรมและผลการศึกษานักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยสังเคราะห์ประมวลผลแนวคิดเกี่ยวกับความหมายหลักพร้าวาสธรรม เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดและทฤษฎีหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๖ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดความหมาย หลักพร้าวาสธรรม ที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดหลักพร้าวาสธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระราชวรมนู (ประยุทธ์ปยุตโต), (๒๕๒๘, หน้า ๔๓)	๑) หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ - สัจจะ ความจริงใจ ซื่อสัตย์ - ทมะ การฝึกฝน ข่มใจ

^{๔๔} พระศรีธรรมนิเทศ, มงคล ๓๘ ประการ, (ม.ป.ท., ม.ป.ป), หน้า ๒๒.

^{๔๕} สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : มหามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า ๕๒.

	- ขันติ ความอดทน - จาคะ เสียสละ ละกิเลส
พุทธทาสภิกขุ, (๒๕๒๓, หน้า๕๕)	๑) ขรवासธรรม๒ประการ - เป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ - เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่นๆให้สำเร็จ
หัตถชีโวภิกขุ , (๒๕๒๙ , หน้า ๒๑๐)	ธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นขรवासที่ศักดิ์สิทธิ์
หลวงกลินอรรถโยธิน , (๒๕๑๑ , หน้า๒๒)	ธรรมนำมาซึ่งความสุขความเจริญ
ชัยวัฒน์อรรถพัฒนและทวีผลสมภพ , (๒๕๒๙, หน้า๙๘-๙๙)	ธรรมสำหรับขรवासปฏิบัติขรवास
พระศรีธรรมนิเทศ, (หน้า๒๒)	อิริยาสนขันธ์

๒.๔ .๓ ความสำคัญของขรवासธรรม

ในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องใน เรื่องนี้ความสำคัญของขรवासธรรมหรือธรรมสำหรับชีวิตครองเรือน ๔ ประการ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหลักการความสำคัญของขรवासธรรม ๔ ได้รวบรวมบทความต่างๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิดังต่อไปนี้

๑. สังขะ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน ขาดสังขะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกัน เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้วฉานซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

๒. ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ข่มใจ ระวังความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตนแก้ไขข้อบกพร่องปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนดื้อด้าน เอาแต่ใจและอารมณ์ของตนคนที่ขาดธรรมข้อนี้ ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลิกย่อยทางอุปนิสัย และการอบรมกลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต และถ้าไม่สามารถปรับตนเข้าหากันได้เป็นอันต้องทลายชีวิตคู่ครองแยกทางขาดจากกัน

๓. ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ชีวิตของผู้อยู่ร่วมกัน นอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัยการอบรมและความต้องการบางอย่าง ซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากัน แล้วบางรายอาจจะมีเหตุล่วงเกินรุนแรงแสดงออกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็น ถ้อยคำหรือกิริยาอาการจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไป ความร้ายจึงจะระงับลงไป นอกจากนี้ยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำและเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบภาระงานอาชีพ เป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติความตกต่ำคับขันไม่ตีโพยตีพาย แต่มีสติอดกลั้นคิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี ชีวิตของคู่ครองที่ขาดความอดทนย่อมไม่อาจประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ อันเป็นประดุจมรสุมแห่งชีวิตไปได้

๔. จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน ตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันชีวิตบุคคลที่จะมีความสุขจะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย มิใช่คอยจ้องแต่จะเป็นผู้รับเอาฝ่ายเดียวการให้ในที่นี้มิใช่หมายถึงแต่เพียงการเผื่อแผ่ แบ่งปัน สิ่งของอันเป็นสิ่งที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่ายๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึง การให้น้ำใจแก่กันการแสดงความน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้เช่น กัน ในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ความเจ็บไข้หรือมีธุรกิจใหญ่ เป็นต้น ก็เสียสละความสุขความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือเอาใจใส่ดูแลเป็นที่พึ่งอาศัยเป็นกำลังส่งเสริมหรือช่วยให้กำลังใจได้ โดยประการใดประการหนึ่งตามความเหมาะสม รวมความว่าเป็นผู้จิตใจกว้างขวางเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละไม่คับแคบเห็นแก่ตัวชีวิตครอบครัวที่ขาดจากะก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไร มาเพิ่มเติมส่วนที่มีมา แต่เดิมก็คงที่หรือค่อยร่อยหรอพร่องไป หรือเหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รับการบำรุง ก็มีแต่แอบเฉาร่วงโรยไม่มีความสดชื่นงอกงาม^{๔๖}

กล่าวสรุป ความสำคัญของฆราวาสธรรม คือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ มุ่งหมายให้ใช้ประชาชนทั่วไป ในชีวิตการครองเรือนทั้งหมด ยึดถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตใจในการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับคนทั้งหลาย ที่จะอยู่ร่วมหรือติดต่อเกี่ยวข้องกันให้เหมาะสมตามฐานะนั้นๆ เพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตของตนเองและแก่ชีวิตของคนอื่นๆ ในสังคม

จากแนวคิดเกี่ยวกับ ความสำคัญของ หลักฆราวาสธรรม และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยสังเคราะห์ประมวลผล แนวคิดเกี่ยวกับ ความสำคัญของ หลักฆราวาสธรรม เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูนโดยมีแนวคิดและทฤษฎีหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๗ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๗ แนวคิดความสำคัญของ หลักฆราวาสธรรม ที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดหลักฆราวาสธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ธ.ธรรมรักษ์, (๒๕๕๗)	๑) ความสำคัญของฆราวาสธรรม ๒) ธรรมสำหรับชีวิตครองเรือน ๔ ประการ - สัจจะ ความซื่อสัตย์ - ทมะ การรู้จักควบคุมอารมณ์ - ขันติ ความอดทน อดกลั้น - จาคะ ความเสียสละ

๒.๔ .๔ กระบวนการ/ขั้นตอนหลักฆราวาสธรรม

พระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม ๔ ประการที่สอดคล้องกับหลักฆราวาสธรรมนี้ คือ เครื่องมือสำคัญที่จะใช้ขัดเกลาความต้องการส่วนเกินจำเป็นของผู้คนให้ลดน้อยลงอันจะเป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง และเศรษฐศาสตร์การเมืองบุญนิยมในสังคมมนุษย์

^{๔๖} ธ.ธรรมรักษ์, ฆราวาสธรรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.geocities.com/sakyaputto/kharavastham.html>, [๑ ตุลาคม ๒๕๕๗].

กระบวนการวิเคราะห์และปฏิบัติตามแนวพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม ๔ ประการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๕ ความว่า “คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่สี่ประการ ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเองฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้นและอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริตและรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองคุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกัน แล้วจะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์” พระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม ๔ ประการนี้สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในเรื่อง ฆราวาสธรรม คือ

๑. สัจจะ มีความจริงใจต่อตนเองที่จะรักษาสัจจะที่ให้ไว้กับตน
๒. ทมะ การรู้จักข่มใจตนเองที่จะปฏิบัติตามสัจจะที่กำหนด
๓. ขันติ มีความอดทนอดกลั้นที่จะปฏิบัติตามสัจจะนั้นให้สำเร็จลุล่วง
๔. จาคะ การสละความชั่วความทุจริตตามสัจจะนั้นๆ

มีหน่วยราชการหลายหน่วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงมหาดไทยและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพร.) ได้นำพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม ๔ ประการนี้ไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางให้ประชาชนทั่วไปและข้าราชการยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ แต่เนื่องจากขาดกระบวนการฝึกฝน อบรม เพื่อให้เข้าใจหลักการวิเคราะห์และการประพฤติปฏิบัติตามแนวพระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม ๔ ประการดังกล่าวอย่างเป็นกระบวนการที่ครบวงจร จึงไม่ประสบผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสังคมไทยมากนัก อันที่จริงคุณธรรม ๔ ประการนี้ ไม่ใช่หลักการประพฤติปฏิบัติจริยธรรม ๔ เรื่องที่แยกเป็นอิสระจากกัน แต่เป็นชุดของกระบวนการชุดหนึ่งที่ประกอบด้วยขั้นตอนของพัฒนาการ ๔ ขั้นตอน ซึ่งมีพลังที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งในระดับชีวิตปัจเจกบุคคลและสังคมส่วนรวม คล้ายคลึงกับกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) ที่ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญต่างๆ เช่น การสังเกตปรากฏการณ์ การตั้งสมมติฐาน เพื่ออธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์นั้นๆ การพิสูจน์สมมติฐานตามที่ตั้งไว้ การสรุปผล การพิสูจน์เพื่อสร้างเป็นทฤษฎีทั่วไป เป็นต้น กระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์นี้ ดูผิวเผินก็เหมือนไม่มีเนื้อหาอะไรมาก อธิบายแค่ ๕ นาทีก็รู้เรื่องหมดแล้ว แต่การจะปลูกฝังให้เข้าใจถึงแก่นสารแห่งกระบวนการดังกล่าวจนสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้นั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่เมื่อสามารถใช้ได้อย่างถูกต้องแล้ว เครื่องมือทางปัญญาก็แสดงศักยภาพอันไพศาลที่นำมนุษย์ไปสู่การค้นพบความรู้ทางวิทยาศาสตร์รวมทั้งศาสตร์ (Sciences) แขนงต่างๆ ที่กลายเป็นพลังในการพลิกโฉมของโลกให้พัฒนา เปลี่ยนแปลง จากในอดีตอย่างสิ้นเชิง พระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม ๔ ประการที่ดูเหมือนไม่มีเนื้อหาอะไรมากนั้น อันที่จริงได้แฝงไว้ด้วยคุณค่าความสำคัญที่ยิ่งใหญ่ดุจเดียวกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพราะคุณธรรม ๔ ประการนี้ เป็นกระบวนการชุดหนึ่งที่มีพลังในการแก้ปัญหาของมนุษย์ คล้ายคลึงกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อันจะได้กล่าวถึง

ต่อไป บันได ๗ ขั้นสู่ความสำเร็จ พระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม ๔ ประการ ที่สอดคล้องกับหลัก ฆราวาสธรรม ๔ นั้น เริ่มต้นข้อแรกด้วยการรักษาความสัจ ตลอดจนมีความจริงใจต่อตนเองที่จะ ปฏิบัติตามสัจจะที่ตั้งใจรักษานั้นๆ แต่ในขณะที่มีคุณธรรมและสิ่งดีงามมากมายในโลกนี้ ที่เราควร ปฏิบัติซึ่งย่อมเป็นไปไม่ได้ที่เราจะสามารถปฏิบัติทุกเรื่องได้หมดในเวลาเดียวกัน ฉะนั้น จึงจำเป็นต้อง มีกระบวนการวิเคราะห์ ว่าภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดต่างๆ และสภาพปัญหาในชีวิตที่แต่ละคนเผชิญอยู่ เราควรจะต้องเลือกปฏิบัติสิ่งไหนก่อนสิ่งไหนหลัง เมื่อกำหนดสิ่งที่ตั้งใจจะประพฤติ ปฏิบัติได้แล้วก็ให้ถือเป็นสัจจะที่พึงจักต้องปฏิบัติด้วยความตั้งใจจริง เพื่ออาศัยสัจจะนั้นนำไปสู่เป้าหมายในการแก้ปัญหา อย่างใดอย่างหนึ่งในชีวิตให้สำเร็จลุล่วงให้ได้ หากสามารถประพฤติปฏิบัติได้เช่นนี้ กระบวนการ วิเคราะห์และปฏิบัติตามคุณธรรม ๔ ประการก็จะมีคุณค่าความหมายต่อชีวิตและมีพลังในการพัฒนา เปลี่ยนแปลงสภาพสังคมให้ดีขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ถ้าขยายความแนวทางปฏิบัติคุณธรรม ๔ ประการ ให้ครอบคลุมชัดเจนขึ้นจะสามารถแยกกระบวนการวิเคราะห์และปฏิบัติได้เป็น ๗ ขั้นตอน คือ

๑. การจับประเด็นปัญหา
๒. การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
๓. การกำหนดขอบเขตเป้าหมายในการแก้ปัญหา
๔. การกำหนดสิ่งที่ตั้งใจจะปฏิบัติ
๕. การดำรงความมุ่งหมาย
๖. การอดทนอดกลั้น
๗. การปลดปล่อยชีวิตสู่อิสรภาพ

องค์รวมของการปฏิบัติคุณธรรม ๔ ประการ กระบวนการทั้ง ๗ ขั้นตอนนี้ อาจสามารถสรุปย่อให้เห็นเป็นแผนภูมิได้ กล่าวคือ ในขั้นแรกจะต้องมีความเห็นความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อกำหนดประเด็นของสัจจะที่ตั้งใจ จะรักษาได้อย่างเหมาะสมก่อนขั้นตอนนี้สามารถใช้ หลักอริยสัจ ๔ ช่วยในกระบวนการวิเคราะห์ตั้งแต่การจับประเด็นปัญหาที่ก่อให้เกิดภาวะความบีบคั้น ต่างๆ (ทุกข์) การค้นหาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) การกำหนดขอบเขตเป้าหมายที่ชัดเจนที่จะนำไปให้ถึง เพื่อขจัดสาเหตุของปัญหานั้นๆ (นิโรธ) การออกแบบแนวทางปฏิบัติที่เป็นเสมือนการกำหนด ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย (มรรค) แล้วก็ตั้งเป็นสัจจะที่จะปฏิบัติในเบื้องต้น ตามกรอบแนวทางปฏิบัติที่วางไว้ดังกล่าว จากนั้นก็ลงมือปฏิบัติเมื่อเริ่มปฏิบัติตามสัจจะที่ตั้งใจอันเป็น สิ่งที่ฝืนความเคยชินของพฤติกรรม ปรกติที่ผ่านมาบางครั้งก็จะหลงลืมการปฏิบัติบ้าง เผอเรอบ้าง ไม่อยากทำบ้าง ฉะนั้น ต้องมีสติที่จะข่มใจให้ดำรงความมุ่งหมายในการปฏิบัติตามสัจจะนั้นอย่าง ต่อเนื่อง เหมือนลิง ซึ่งมีธรรมชาติซุกซนไม่อยู่นิ่ง การจะฝึกฝนให้ทำตามคำสั่งของเราได้ ในขั้นแรก ต้องใช้เชือกผูกถึงไว้ถึงถึงจะวิ่งไปวิ่งมาอย่างไรเชือกก็จะได้ควบคุม กำกับ ไม่ให้วิ่งเลยออกไปจาก กรอบรัศมีของเชือกเส้นนั้น ฉันทนาการมีสติข่มใจให้ดำรงความมุ่งหมายที่จะปฏิบัติตามสัจจะอย่าง ต่อเนื่อง ก็มีลักษณะฉันทนาการเหมือนกัน นอกเหนือจากนี้ก็ต้องอาศัย อดทน ความเพียรพยายามที่จะ ปฏิบัติตามสัจจะดังกล่าวอย่างอดทนอดกลั้นด้วย เพราะถึงจะมีสติข่มใจไม่ให้เผอเรอและคอยควบคุม กำกับให้ปฏิบัติตามกรอบแห่งสัจจะที่ตั้งใจนั้นๆ แต่ในบางครั้งเราก็อาจเกิดความรู้สึกท้อถอยที่จะต่อสู้ กับตัวเองต่อไป รู้สึกฝืนใจปฏิบัติต่อไปได้ยาก และอยากกลับไปมีพฤติกรรมตามความเคยชินดังเดิม ทั้งที่

รู้ว่าเป็นสิ่งไม่ดีก็ตาม ในภาวะเช่นนี้จะต้องใช้ความพากเพียรและความอดทนอดกลั้น เข้าสู่เหมือนต้องอาศัยหลักที่มีความมั่นคงแข็งแรง จึงจะสามารถยึดเชือกที่ผูกถึงซึ่งกำลังดิ้นรนอย่างรุนแรงนั้นไม่ให้ล้าไปได้ หากสามารถกำหนดประเด็นของสัจจะที่ตั้งใจจะปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม มีสติคอยข่มใจให้ดำรงความมุ่งหมายในการปฏิบัติตามสัจจะนั้นอย่างต่อเนื่อง และมีความเพียรพยายามที่จะปฏิบัติตามสัจจะดังกล่าวด้วยความอดทนอดกลั้นในที่สุดเราก็จะสามารถปฏิบัติตามสิ่งที่ตั้งใจนั้นได้อย่างเป็นปรกตินิสัย โดยไม่รู้สึกรับเป็นเรื่องที่ต้องฝืนข่มอะไรอีกต่อไป เหมือนคนที่ฝึกวิ่งออกกำลังกายทุกวันแรกๆ ก็อาจจะเหนื่อยและรู้สึกฝืน แต่เมื่อวิ่งจนเป็นปรกติก็จะรู้สึกว่าการวิ่งดังกล่าวไม่ใช่เรื่องยากลำบากอะไร เมื่อพฤติกรรมความชั่ว ความไม่ดีที่ก่อให้เกิดปัญหา และภาวะความบีบคั้นเป็นทุกข์ให้แก่ชีวิตของเราในประเด็นเรื่องทนเจ็บใจ หมายถึง ความอดกลั้นเป็นขั้นต้นขั้นสูงสุด เรียกว่า อธิวาสนขันติ ผู้ที่มีอธิวาสนขันதிய่อมเป็นผู้ที่มีใจสะอาดสบายปลอดโปร่ง เพราะเมื่อมีอารมณ์ใดๆ มากระทบก็สามารถที่จะอดกลั้นไว้ได้ทนไว้ได้ไม่แสดงออกมานั้นๆ ได้รับการกำจัดไปแล้ว จิตใจของเราก็จะได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระจากการถูกรอบงำด้วยความชั่วความไม่ดีดังกล่าว และจะมีธรรมชาติใหม่ที่ไม่อยากกลับไปประพฤตินิสัยที่ไม่ดีเช่นนั้นอีก เหมือนคนที่วิ่งออกกำลังกายทุกวันจนเป็นปรกตินิสัย วันไหนที่ไม่ได้ออกกำลังกายก็จะกลับรู้สึกเป็นความผิดปรกติ ไม่สดชื่นแจ่มใสเหมือนวันก่อนๆ เป็นต้น หลังจากสามารถปฏิบัติตามสัจจะที่ตั้งใจนั้นให้สำเร็จลุล่วงตามขั้นตอนต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ในขั้นสุดท้ายจะต้องทบทวนสรุปและประเมินผลการปฏิบัติอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น ตลอดจนเกิดความมั่นใจในกระบวนการที่ช่วยพัฒนาเปลี่ยนแปลงชีวิตของเราให้ดีขึ้นดังกล่าว จากนั้นก็อาศัยกระบวนการวิเคราะห์และปฏิบัติตามขั้นตอนของคุณธรรม ๔ ประการ แก้ปัญหาในรอบของการประพฤติดุติปฏิบัติรอบใหม่ หมุนไปสู่ความเจริญยิ่งขึ้นของชีวิตและสังคมสืบไป แผนภูมิกระบวนการปฏิบัติคุณธรรม ๔ ประการมีปัญญากำหนดประเด็นของสัจจะที่ตั้งใจจะรักษาได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง มีสติที่จะข่มใจให้ดำรงความมุ่งหมายในการปฏิบัติตามสัจจะนั้นอย่างต่อเนื่อง มีความเพียรที่จะปฏิบัติตามสัจจะดังกล่าวด้วยความอดทนอดกลั้น การปฏิบัติตามสัจจะการมีปัญญาสามารถจับประเด็นปัญหาและกำหนด “สัจจะ” ที่จะปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหานั้นๆ การปลดปล่อยจิตให้เป็นอิสระจากความชั่วความทุจริต ตามนัยแห่งสัจจะที่รักษานั้นๆ การมีปัญญาที่จะปฏิบัติตามสัจจะที่ตั้งไว้จนเริ่มเห็นผลสำเร็จของความเปลี่ยนแปลงในชีวิตและจิตใจ และประเมินผลการมีปัญญาและความคิดรวบยอดตระหนักรู้ถึงผลสำเร็จของการปฏิบัติ ตามสัจจะจนสามารถละวางความชั่วความทุจริตในประเด็นนั้นๆ อย่างสมบูรณ์^{๔๗}

กล่าวโดยสรุป กระบวนการ/ขั้นตอน หลักฆราวาสธรรม เป็นชุดของกระบวนการชุดหนึ่ง ที่ประกอบด้วยขั้นตอนของการพัฒนาการ ๔ ขั้นตอน ซึ่งมีพลังที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งในระดับชีวิตปัจเจกบุคคลและสังคม ส่วนรวมคล้ายคลึงกับกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) ที่ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญต่างๆ เช่นการสังเกตปรากฏการณ์การตั้งสมมติฐาน เพื่ออธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์นั้นๆ การพิสูจน์สมมติฐานตามที่ตั้งไว้ การสรุปผลการพิสูจน์เพื่อสร้างเป็นทฤษฎีทั่วไป เป็นต้น คุณธรรม ๔ ประการที่แฝงไว้ด้วยคุณค่าความสำคัญที่ยิ่งใหญ่ ดุจเดียวกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพราะคุณธรรม ๔ ประการนี้ เป็นกระบวนการชุด

^{๔๗} ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักงาน กพ., **องค์รวมคุณธรรม**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.watsrihuai.thapthan.org/index.php?mo=3&art=184273>, [๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๗].

หนึ่งที่มีพลังในการแก้ปัญหาของมนุษย์ คล้ายคลึงกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พระบรมราชาบาท เรื่องคุณธรรม ๔ ประการ ที่สอดคล้องกับหลักฆราวาสธรรม ๔ นั้นเริ่มต้นข้อแรกด้วยการรักษาความ สัจตลอดจนมีความจริงใจต่อตนเองที่จะปฏิบัติตามสัจจะที่ตั้งใจรักษานั้นๆ แต่ในขณะที่มีคุณธรรม และสิ่งดีงามมากมายในโลกนี้ที่เราควรปฏิบัติ ซึ่งย่อมเป็นไปได้ที่เราจะสามารถปฏิบัติทุกเรื่องได้ หมดในเวลาเดียวกัน

จากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ ของหลักฆราวาสธรรม และผลการศึกษาของนักวิชาการ ต่างๆ ผู้วิจัยสังเคราะห์ประมวลผล แนวคิดเกี่ยวกับ ความสำคัญของ หลักฆราวาสธรรม เพื่อศึกษาถึง แรงจูงใจของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัด ลำพูนโดยมีแนวคิดและทฤษฎีหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๘ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๘ แนวคิด กระบวนการ ของหลักฆราวาสธรรม ที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษา เกี่ยวกับแนวคิดหลักฆราวาสธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักงาน กพ., (๒๕๕๗)	๑) องค์รวมของการปฏิบัติคุณธรรม ๔ ประการ - สัจจะ มีความจริงใจ - ทมะ การรู้จักข่มใจตนเอง - ขันติ มีความอดทนอดกลั้น - จาคะ การสละความชั่ว ๒) กระบวนการวิเคราะห์และปฏิบัติ - การจับประเด็นปัญหา - การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา - การกำหนดขอบเขตเป้าหมาย - การกำหนดสิ่งที่ตั้งใจจะปฏิบัติ - การดำรงความมุ่งหมาย - การอดทนอดกลั้น - การปลดปล่อยชีวิตสู่อิสรภาพ

๒.๔ .๕ องค์ประกอบของฆราวาสธรรม

ฆราวาสธรรมเป็นหลักธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณธรรมสี่ ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามโดยทั่วกันแล้วจะช่วยให้ประเทศชาติ บังเกิดความสุขความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์ คุณธรรมสี่ดังกล่าวก็คือ ข้อปฏิบัติธรรมโดยตรงของคฤหัสถ์ทั้งหลายของผู้ครองเรือนทั้งหลายที่ เรียกว่า “ฆราวาสธรรม ๔ ประการ”^{๔๘}

^{๔๘} สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, คุณธรรม ๔ ประการ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.asoke.info/09Communication/DharmaPublicize/Kid/k172/062.html>, [๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๗].

๑. สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน ขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกัน เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้วฉานซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

๒. ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตนแก้ไขข้อบกพร่องปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนดื้อด้าน เอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลิกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรมกลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต และถ้าไม่สามารถปรับตนเข้าหากันได้ก็เป็นอันต้องทำลายชีวิตคู่ครองแยกทางขาดจากกัน

๓. ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ชีวิตของผู้อยู่ร่วมกัน นอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และความต้องการบางอย่าง ซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากัน แล้วบางรายอาจจะมีเหตุล่วงเกินรุนแรงแสดงออกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยา อาการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไป ความร้ายจึงจะระงับลงไป นอกจากนี้ยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบาก ขตรากตรำและเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบการงาน อาชีพ เป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติความแตกต่างคับขัน ไม่ตีโพยตีพาย แต่มีสติอดกลั้นคิดอุบาย ใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี ชีวิตของคู่ครองที่ขาดความอดทนย่อมไม่อาจประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ อันเป็นประดุจมรสุมแห่งชีวิตไปได้

๔. จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่แบ่งปัน ตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ชีวิตบุคคลที่จะมีความสุขจะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย มิใช่คอยจ้องแต่จะเป็นผู้รับเอาฝ่ายเดียว การให้ในที่นี้มิใช่หมายถึงแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของอันเป็นสิ่งที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่ายๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึง การให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้ เช่นในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ความเจ็บไข้หรือมีธุรกิจใหญ่ เป็นต้น ก็เสียสละความสุข ความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือเอาใจใส่ดูแล เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นกำลังส่งเสริมหรือช่วยให้กำลังใจได้ โดยประการใดประการหนึ่งตามความเหมาะสม รวมความว่าเป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว ชีวิตครอบครัวที่ขาดจาคะก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติมส่วนที่มีมาแต่เดิมก็คงที่ หรือค่อยร่อยหรอพร่องไป หรือเหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รับการบำรุงก็มีแต่แอบเฉาร่วงโรยไม่มีความสดชื่นงอกงามธรรมชาติ ๔ ประการ คือสัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ^{๔๙}

ผู้วิจัยกล่าวสรุปได้ว่า องค์ประกอบของฆราวาสธรรมเป็นหลักธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าคุณธรรมสี่ประการนี้ มี ๔ อย่าง คือ ๑. สัจจะ ความจริงเช่นซื่อสัตย์ต่อกัน ๒. ทมะ ความฝึกฝน ปรับปรุงตนเช่นรู้จักข่มใจควบคุมอารมณ์บังคับตนเองปรับตัวเข้ากับการงานและสิ่งแวดล้อมให้ได้ดี ๓. ขันติ ความอดทน ๔. จาคะ ความเสียสละ เผื่อแผ่ แบ่งปัน มีน้ำใจ ถ้าเยาวชน

^{๔๙} มงคล รัตนา, ฆราวาสธรรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.geocities.com/sakyaputto/kharavastham.htm>, [๑๔ สิงหาคม๒๕๕๗].

แต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาประเทศชาติให้เจริญมั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักธรรมาธรรมและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยสังเคราะห์ประมวลผล แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาธรรม เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจ ของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดและทฤษฎีหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๙ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๙ แนวคิด องค์ประกอบ ของหลักธรรมาธรรม ที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดหลักธรรมาธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, (๒๕๕๗)	๑) คุณธรรมสี่ประการ - สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจ - ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ - ขันติ ความอดทน อดกลั้น - จาคะ ความเสียสละ
มงคล รัตนา, (๒๕๕๗)	ข้อปฏิบัติธรรมโดยตรงของคฤหัสถ์ทั้งหลาย

๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

๒.๕.๑ สภาพทั่วไป

เทศบาลตำบลริมปิง เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ได้รับการจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๓๔ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดตั้งสุขาภิบาลริมปิง และได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๒

๒.๕.๒ ข้อมูลที่ตั้ง อาณาเขต เขตการปกครอง ประชากร การศึกษา สาธารณสุข

ที่ตั้งเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ห่างตัวเมืองลำพูน ๔ กิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่เป็นระยะทางประมาณ ๒๓ กิโลเมตร โดยมีถนนสายลำพูน – สันป่าตอง (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๑๐๑๕) เป็นถนนสายหลัก และมีถนนสายริมปิง – ป่าเหว (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๑๐๓๐ แยกทางหลวง ๑๐๖) เป็นถนนสายรอง สามารถเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ได้ง่าย เช่น อำเภอป่าซาง ๑๐ กิโลเมตร อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ๑๖ กิโลเมตร สนามบินนานาชาติ จังหวัดเชียงใหม่ ๒๐ กิโลเมตร อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ๑๐ กิโลเมตร อยู่ในพื้นที่ตั้งโครงการเมืองแฝดเชียงใหม่ – ลำพูน มีหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการพัฒนาอย่างยาวนานล้อมรอบและใกล้เคียง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ ๒๕๘ เมตร มีเขตพื้นที่ความรับผิดชอบทั้งตำบลริมปิง รวม ๑๔.๑๔ ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย ๑๐ หมู่บ้าน จำนวนประชากร (ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖) แยกเป็น เพศชาย ๓,๒๙๙ คน เพศหญิง ๓,๖๓๑ คน

รวมทั้งหมด ๖,๙๓๐ คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๒,๗๐๙ หลังคาเรือน อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นพื้นที่ใช้สำหรับการเกษตรกรรมถึงร้อยละ ๘๐ และเป็นพื้นที่เก็บส่งสินค้าผลิตผลทางการเกษตร เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มติดลำน้ำปิง ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง

อาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลประตูป่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน และอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลต้นธง และตำบลเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

๒.๕.๓ สภาพภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เทศบาลตำบลริมปิง เป็นที่ราบลุ่ม สะดวกและเหมาะสมต่อการเก็บกักน้ำ ใช้สำหรับการเกษตร มีแหล่งน้ำที่สำคัญไหลผ่านทางทิศตะวันตก คือ แม่น้ำปิง ซึ่งเป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงชุมชนในเขตเทศบาล โดยมีฝายพญาอดกั้น ทดน้ำ กักเก็บส่งน้ำ มีลำเหมืองชลประทานส่งน้ำหล่อเลี้ยงพืชผลทางการเกษตรผ่าน ๖ ลำเหมือง ส่วนลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไป ใกล้เคียงกับชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดลำพูน อยู่สูงจากระดับทะเล ประมาณ ๒๕๘ เมตร ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม สิ้นสุดเดือนเมษายน และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้เกิดความชุ่มชื้น ประมาณเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกันยายน ได้รับอิทธิพลจากพายุไต้ฝุ่นจากทะเลจีนใต้ ทำให้มีฝนตกในเดือนกันยายน ถึง เดือนตุลาคม นอกจากนี้ ยังได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จากตอนเหนือของประเทศจีนทำให้อากาศหนาวเย็นและแห้งแล้งในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

ด้านเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวม

ลักษณะการประกอบอาชีพของประชาชนในเขตเทศบาล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนลำไย ปลูกผัก ประมาณร้อยละ ๘๐ และประกอบอาชีพค้าขาย อาชีพอื่นๆ ประมาณร้อยละ ๒๐ ส่วนลักษณะชุมชนในเขตเทศบาล มีลักษณะกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชนบริเวณเลียบถนนสายหลักและถนนสายรองที่มีเส้นทางคมนาคมเข้าไปถึง โดยแยกเป็นกลุ่มๆ ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้ง ๑๐ หมู่บ้าน

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคม/ขนส่ง เทศบาลตำบลริมปิง มีเส้นทางคมนาคมที่ติดต่อกับอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดใกล้เคียงและอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัดลำพูน โดยมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คือ

๑ . ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๑๐๑๕ (ถนนสายลำพูน - สันป่าตอง) เป็นเส้นทางสายหลักที่สามารถใช้ติดต่อระหว่างจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่

๒ . ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๑๐๓๐ แยกทางหลวง ๑๐๖ (ถนนสายริม - ป่าเหี้ยว) เป็นถนนสายรอง เส้นทางติดต่อภายในพื้นที่อำเภอเมืองลำพูน ระหว่างตำบลริมปิง ตำบลประตูป่า ตำบลหนองช้างค้ำ และตำบลอุโมงค์

๓ . ทางหลวงชนบทหมายเลข ๓๐๑๒ (ถนนสายเกาะทราย - ปากล่อง) เป็นเส้นทางติดต่อภายในพื้นที่อำเภอเมืองลำพูนระหว่างตำบลริมปิงและตำบลต้นธง

๔ . ถนนพนักันน้ำปิง เป็นถนนเลียบบแม่น้ำปิงตามยาว เป็นเส้นทางที่ใช้ติดต่อระหว่างตำบลริมปิงตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน และตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

๒.๕.๔ จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลริมปิง^{๕๐}

ข้อมูล ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร	จำนวนครัวเรือน
หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งป่าแก	๔๗๔	๑๘๗
หมู่ที่ ๒ บ้านร่องกาศ	๒๒๖	๘๗
หมู่ที่ ๓ บ้านฮ้องแล้ง	๒๘๓	๑๑๔
หมู่ที่ ๔ บ้านศรีบังวัน	๘๙๖	๓๐๕
หมู่ที่ ๕ บ้านเจดีย์ขาว	๙๔๕	๓๒๗
หมู่ที่ ๖ บ้านสันริมปิง	๑,๒๘๐	๕๔๕
หมู่ที่ ๗ บ้านหนองผำ	๘๗๙	๓๖๑
หมู่ที่ ๘ บ้านป่ายาง	๙๑๓	๓๐๕
หมู่ที่ ๙ บ้านสบปะ	๕๒๖	๒๒๗
หมู่ที่ ๑๐ บ้านกลางทุ่ง	๔๒๘	๒๔๒
จำนวนประชากรในทะเบียนบ้านกลาง	๓๓	๒
รวม	๖,๙๓๐	๒,๗๐๙

๒.๕.๕ โครงการการจัดการขยะโดยชุมชน เทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

๑) หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและการเจริญเติบโตของชุมชนบ้านจัดสรรซึ่งขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประกอบกับพฤติกรรมการใช้บริโภคของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป นิยมเลือกซื้ออาหารถุงมารับประทานที่บ้านแทนการปรุงอาหารเองในครัวเรือน ส่งผลให้ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาวิกฤตที่กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น อีกทั้งในส่วนของการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นการจัดการที่ปลายเหตุ โดยการนำขยะมูลฝอยทั้งหมดไปสู่กระบวนการกำจัดซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีวัสดุที่ยังมีมูลค่าสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้โดยตรง (Reuse) หรือการนำไปผ่านกระบวนการเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) รวมทั้งขยะมูลฝอยบางส่วนที่สามารถนำไปแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ในรูปของปุ๋ยหมักได้ มูลเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและมีจิตสำนึกในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกวิธีของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน มีปริมาณขยะที่ต้องจัดเก็บจำนวนกว่า ๓ ตันต่อวัน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากการขยายตัวของเมืองที่ขยับเข้ามาในพื้นที่ตำบลริมปิง และต้องรับผิดชอบขยะที่

^{๕๐} เทศบาลตำบลริมปิง, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลริมปิง , (งานธุรการเทศบาลตำบลริมปิง ๒๕๕๗ - ๒๕๖๐).

เกิดขึ้นในเรือนจำจังหวัดลำพูน อีกทั้งการบริหารจัดการขยะในปัจจุบันใช้รูปแบบจ้างเหมาเอกชนรับไปกำจัดซึ่งอยู่ในอัตรากิโกรัมละ ๑ บาท ซึ่งนับว่าค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงอยู่พอสมควร ดังนั้นทางเทศบาลตำบลริมปิงมีความเห็นว่าการจะจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชนให้มีประสิทธิภาพนั้น ควรเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับคนในชุมชน และให้คนในชุมชนได้มีการกำจัดขยะด้วยตนเองให้ได้มากที่สุด จึงได้จัดทำโครงการการจัดการขยะโดยชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหาขยะที่เกิดขึ้นรวมทั้งเป็นการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี และพัฒนาที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมให้เป็นชุมชนน่าอยู่ต่อไป

๒) วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ชุมชนมีความตระหนัก เกิดจิตสำนึกและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน
๒. เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในการลด ปริมาณขยะ คัดแยกขยะและสามารถคัดแยกได้ถูกต้อง
๓. เพื่อให้ชุมชน ได้มีการบริหารจัดการตนเองเพื่อพัฒนาชุมชน / หมู่บ้านตนเอง แบบยั่งยืนภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน
๔. เพื่อพัฒนาหมู่บ้านโดยใช้รูปแบบคุ่มน่าอยู่เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน เช่น ด้านความสะอาดปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ สร้างเสริมสุขภาพชุมชน อยู่อย่างพอเพียงและมีความสุข อันจะส่งผลให้ลดปริมาณขยะที่จัดเก็บภายในชุมชนได้

๓) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีความตระหนักที่จะแก้ไขปัญหาขยะและสภาพแวดล้อมภายในชุมชน
๒. ชุมชนมีองค์ความรู้ ความเข้าใจในการลด คัดแยกขยะและสามารถคัดแยกได้ถูกต้อง
๓. ชุมชนได้มีการบริหารจัดการตนเองเพื่อพัฒนาชุมชน / หมู่บ้านตนเอง แบบยั่งยืนภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๔) ข้อมูล งบประมาณ ในการจ้างเหมาขนขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

เดือน	ปี ๒๕๕๖(บาท) กก.ละ ๑บาท	ปี ๒๕๕๗(บาท) กก.ละ ๑.๔๕บาท
ตุลาคม	๕๗,๖๘๒.-	๘๐,๘๐๙.-
พฤศจิกายน	๔๘,๔๔๖.-	๗๙,๕๘๗.๖๐.-
ธันวาคม	๔๘,๐๓๐.-	๘๗,๙๐๑.๙๐.-
มกราคม	๕๓,๓๗๘.-	๙๔,๓๑๒.๓๕.-
กุมภาพันธ์	๔๖,๖๘๕.-	๗๙,๗๑๐.๘๕.-
มีนาคม	๕๑,๙๐๖.-	๘๗,๘๒๓.๖๐.-

ที่มา: ข้อมูลสรุปปริมาณการใช้ถุงขยะของประชาชน เทศบาลตำบลริมปิง

จากข้อมูลแผนภูมิแสดงให้เห็นว่าในปีงบประมาณ ๒๕๕๗ งบประมาณที่ใช้ มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น และเพิ่มขึ้นมากกว่าปี ๒๕๕๖ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายเดือน คือ

เดือนตุลาคม เพิ่มขึ้นมา	๓๓,๒๒๗.๐๐.- บาท
เดือนพฤศจิกายน เพิ่มขึ้นมา	๓๑,๑๔๑.๖๐.- บาท
เดือนธันวาคม เพิ่มขึ้นมา	๓๙,๘๗๑.๙๐.- บาท
เดือนมกราคม เพิ่มขึ้นมา	๔๐,๙๓๔.๓๕.- บาท
เดือนกุมภาพันธ์ เพิ่มขึ้นมา	๓๓,๐๒๕.๘๕.- บาท
เดือนมีนาคม เพิ่มขึ้นมา	๓๕,๙๑๗.๖๐.- บาท

การจัดการขยะโดยชุมชนโดยมีการแจกจ่ายถุงดำให้กับทุกหลังคาเรือนตามสัดส่วนของจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน ซึ่งการดำเนินการในช่วงต้นปีงบประมาณ ๒๕๕๗ ระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๖ – มีนาคม ๒๕๕๗ มีครัวเรือนที่มารับถุงดำเพิ่มมากขึ้นในทุกเดือนและคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนถึงระดับที่คงที่ โดยเฉลี่ยแล้วมีการใช้ถุงดำจำนวน ๕,๐๐๐ ใบ/เดือน (คงเหลือจำนวนถุงดำประมาณ ๑๙,๐๐๐ ใบ) และข้อมูลสอดคล้องกับปริมาณขยะที่สามารถกำจัดได้ในแต่ละวันที่มีสัดส่วนและแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะช่วงที่ในชุมชนมีเทศกาลจะมีปริมาณขยะจำนวนมาก โดยเฉลี่ยแล้วประมาณเดือนละ ๖๔,๐๐๐ กก.หรือประมาณ ๒.๑ ตัน/วัน ด้านงบประมาณการจ้างเหมาเอกชนดำเนินการนำขยะไปกำจัดซึ่งได้ตั้งงบประมาณไว้ ๘๐๐,๐๐๐ บาท โดยเฉลี่ยใช้งบประมาณเดือนละ ๘๗,๐๐๐ บาท ปัจจุบันข้อมูล ณ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๗ งบประมาณคงเหลือ ๒๗๙,๗๔๓.๗๐ บาท

จากข้อมูลดังกล่าว จำนวนถุงดำและงบประมาณในการจ้างเหมากำจัดขยะจะสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อีกประมาณ ๓ เดือนครึ่ง และคงเหลืออีกประมาณ ๒ เดือนครึ่งที่ต้องบริหารจัดการงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงแรงจูงใจของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แรงจูงใจ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัยต่างๆ ได้นำมากล่าวดังนี้

เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg) ได้สร้างทฤษฎีนี้ขึ้นมาโดยได้บ่งชี้ความเชื่อที่ว่า เงินเป็นเพียงสิ่งเดียวที่กระตุ้นให้คนอยากทำงานจากการสัมภาษณ์วิศวกรและนักบัญชี ๒๐๐ คน จากโรงงานอุตสาหกรรมในเมืองพิทส์เบิร์ก มลรัฐเพนซิลเวเนีย สหรัฐอเมริกาเพื่อจะหาว่าองค์ประกอบอะไรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกในด้านทำให้เกิดความสุขในการทำงาน และความเป็นทุกข์ในการทำงาน

สรุปว่า องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน และความเป็นทุกข์ในการทำงาน สรุปว่า องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจงานจะไม่เหมือนกับองค์ประกอบที่นำไปสู่ความไม่พอใจงาน^{๕๑}

เซอร์จิโอแวนนี (Sergioranni) ได้ทำการศึกษาถึงองค์ประกอบที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและไม่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเขตมณฑลรัฐนิวยอร์ก โดยการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนทั้งในเมืองและชนบทจำนวน ๓,๓๘๒ คน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติกร และไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความเป็นอิสระต่อกัน และพบว่าปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการทำงานคือ สภาพของการทำงานสำหรับเรื่องเพศ ตำแหน่ง และประเภทของโรงเรียนไม่มีผลทำให้เกิดความพอใจแตกต่างกัน^{๕๒}

ควิตูกัว (Quitugua) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่กระทบกระเทือนต่อความพอใจในการทำงานของครูโรงเรียนรัฐบาลในเกาะกวม โดยสำรวจความคิดเห็นของครู ๓๐๕ คน พบว่าครูไม่พอใจสภาพการทำงาน ความมั่นคงในอาชีพ ความเป็นอยู่ในชุมชน อัตราการทำงาน เงินเดือน เงินค่าตอบแทน สถานะครูและความช่วยเหลือของรัฐ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูแปรเปลี่ยนไปตามอายุ ประสบการณ์ในการสอน ตำแหน่งการทำงาน ระดับงานที่สอน และสภาพที่อยู่อาศัย^{๕๓}

เบลาสโกและอาลุตโต (Belasco and Alutto) ได้ศึกษาแรงจูงใจของครูกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยทำการวิจัยกับครูในเขตการศึกษา ๒ เขต ในทางตะวันตกของรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจของครูกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายของโรงเรียน มีความสัมพันธ์ต่อกัน กล่าวคือ ครูจะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสูง ถ้ามีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ของโรงเรียนและเขตการศึกษา^{๕๔}

พชรวรรณ ศรีวัลย์ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการกำจัดขยะของประชาชนในชนบท จังหวัดนครนายก มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาถึงพฤติกรรมการกำจัดขยะของประชาชนในเขตชนบท จังหวัดนครนายก โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมในลักษณะทั่วไปของครัวเรือนในการกำจัดขยะ และความรับผิดชอบการกำจัดขยะของครัวเรือนของประชาชนจังหวัดนครนายกและเปรียบเทียบ พฤติกรรมและความรับผิดชอบในการกำจัดขยะของประชาชนในชนบทจังหวัดนครนายก พบว่า พฤติกรรมการกำจัดขยะของประชาชนในชนบทจังหวัดนครนายกอยู่ในระดับที่ “ควรปรับปรุง” ความรับผิดชอบในการกำจัดขยะในครัวเรือนอยู่ในระดับ “มาก” การเปรียบเทียบพฤติกรรมในการกำจัดขยะและความรับผิดชอบในการกำจัดขยะกับตัวแปร พบว่า มีความสัมพันธ์กับ เพศ สถานภาพของครอบครัว ระดับ

^{๕๑} Herzbergy, Frederick and Others, **The Motivgtion to Work**, (New York: John Wiley and Sons), 1959.

^{๕๒} Sergioranni, Thomas J, “Factors Which Effect Satisfaction and Dissatisfaction of Teacher”, In **Explanation in Edeueational Administration**, P. 191 – 207 ST. Lonis,(University of Queensland Press), 1973.

^{๕๓} Quitugua, Franklin Joseph, “AnInrestigation of Factors Which Effect Teacher Satisfaction and Tenure”, **Dissertation Abstrechts International**, (36(3): 1224-A; September, 1975).

^{๕๔} Belasco, James A. and Jossph A. Alutto, **Decisional Participation and Teacher Satisfaction**, (London: the Open university press), 1975.

การศึกษา รายได้เฉลี่ยรวมของทุกคนในครอบครัวอาชีพหลักของครอบครัว และได้เปรียบเทียบเป็นรายคู่ของแต่ละกลุ่มนั้น พบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะดีกว่าเพศชาย แม่บ้านและสมาชิกในครัวเรือนดีกว่าหัวหน้าครอบครัว ผู้ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้นขึ้นไปมีพฤติกรรมและความรับผิดชอบดีกว่าสมาชิกที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า รายได้เฉลี่ยรวมของทุกคนในครอบครัวรายได้น้อยดีกว่ารายได้สูง อาชีพเกษตรกรรมจะดีกว่าอาชีพค้าขายและรับจ้าง ความคิดเห็นในการกำจัดขยะจะอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ดังนั้น ในระดับจังหวัดต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชนบทมีการบริหารจัดการและกำจัดขยะอย่างถูกวิธี รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการรณรงค์ทุกรูปแบบ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจปัญหาขยะให้ประชาชนมีความร่วมมือและรับผิดชอบต่อครัวเรือนชุมชนและสังคม ตลอดจนให้ความสำคัญในการลดปริมาณขยะและแยกขยะก่อนนำไปกำจัดก่อนที่จะธรรมชาติจะรองรับปัญหาได้^{๕๕}

ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรืออำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะต่ำเพราะผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นผู้เข้ามาพักอาศัยเท่านั้นและเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาดำรงได้น้อย มีสถานภาพเป็นผู้เช่าหรือผู้อาศัย การมีรายได้สูง มีความรู้ อายุมากมีแนวโน้มว่าจะมีส่วนร่วมมากและการเป็นเจ้าของบ้านจะมีระดับการมีส่วนร่วมมากกว่าผู้เช่าหรือผู้อยู่อาศัย^{๕๖}

ชัชกุล รัตนวิบูลย์ ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตสายไหมกรุงเทพมหานครผลการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีอายุระดับการศึกษาอาชีพระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนและรายได้เฉลี่ยในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยด้านเพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของแต่ละครอบครัวสื่อต่างๆ และประเภทชุมชนที่อยู่อาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ พบว่า ประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน^{๕๗}

สุวัฒน์ ฤทธิ์สำเร็จ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย : ศึกษากรณีของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางเสาธง กิ่งอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยผลการศึกษา พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ พบว่า

^{๕๕} พชรวรรณ ศรีวัลย์, “พฤติกรรมในการกำจัดขยะของประชาชนในชนบทจังหวัดนครนายก”, **ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๕๒.

^{๕๖} ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี, “การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี”, **ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๕๓.

^{๕๗} ชัชกุล รัตนวิบูลย์, “การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตสายไหมกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๕๓.

เพศ สถานภาพในที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และ พบว่า เพศ สถานภาพในที่อยู่อาศัย รายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๕๘}

ณัฐรตี คงตัน ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ของประชาชนในเขตเมืองกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่และการคัดแยกประเภท ขยะอยู่ในระดับดี และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวม ได้แก่ ระดับการศึกษา โดยพบว่า ประชาชนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย โดยรวมดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๖ หรือเทียบเท่า เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิด ขยะ คือ ระดับการศึกษาและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ด้านการคัดแยกประเภทขยะ คือ ระดับการศึกษารายได้ในครัวเรือนต่อเดือนและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ส่วนด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ พบว่า ไม่มีปัจจัยส่วนบุคคลปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย^{๕๙}

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักขรวาธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักขรวาธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัยต่างๆ ได้น่ามากแล้ว ดังนี้

นภัสวรรณ ปรารค์พันธุ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมผู้นำเยาวชนตามหลัก ขรวาธรรม ๔ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสามพรานวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยความต้องการของเยาวชนเยาวชนส่วนใหญ่ต้องการผู้นำ ตามหลักขรวาธรรม ๔ ในด้านการตัดสินใจเป็นอันดับแรก ($\bar{x} = 3.90$) รองลงมาต้องการผู้นำใน ด้านเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{x} = 3.81$) และสุดท้ายต้องการผู้นำในด้านการนำพาทำความดี ($\bar{x} = 3.80$) โดยความความต้องการของเยาวชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$) สรุปความต้องการของเยาวชนทั้ง เพศชายและเพศหญิง มีความต้องการเป็นผู้นำในด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกันโดยระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕^{๖๐}

นิธินันท์ นาคบุรี ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักขรวาธรรม ๔ ผลการวิจัย พบว่า ๑. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๒๙ ปี มีพรรษา

^{๕๘} สุวัฒน์ ฤทธิ์สำเร็จ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย : ศึกษากรณีของชุมชนใน เขตเทศบาลตำบลบางเสาธง กิ่งอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๕๔.

^{๕๙} ณัฐรตี คงตัน, “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเมือง กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๖.

^{๖๐} นภัสวรรณ ปรารค์พันธุ์, “การพัฒนาคุณธรรมผู้นำเยาวชนตามหลักขรวาธรรม ๔ : ศึกษากรณี โรงเรียนสามพรานวิทยาอำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

ต่ำกว่า ๕ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ ๑ คณะสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่มีการศึกษานักธรรมเอกและไม่ได้ศึกษาบาลี ทักษะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน คือด้านขันติ (ความอดทน) ($\bar{x} = 3.71$) ด้านจาคะ (ความเสียสละ) ($\bar{x} = 3.71$) และด้านทมะ (การฝึกตน) ($\bar{x} = 3.59$) และอยู่ในระดับปานกลาง เพียงด้านเดียวคือด้านสัจจะ (ความซื่อสัตย์) ($\bar{x} = 3.44$) ๒. การเปรียบเทียบทักษะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ พบว่า นิสิตที่มีอายุพรรษา ขณะที่ศึกษาการศึกษานักธรรมและการศึกษาบาลี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐาน^{๒๑}

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย แรงจูงใจของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอยในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ผลวิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังตารางที่ ๒.๑๐ ดังต่อไปนี้

^{๒๑}นิธินันท์ นาคุปรี, “ทักษะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

ตารางที่ ๒.๑๐ สรุปงานการสังเคราะห์การวิจัยเกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย แรงจูงใจของประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

๑	ทฤษฎีลบล้างความเชื่อที่ว่า เงิน เป็นเพียงสิ่งเดียวที่กระตุ้นให้คน อยากรทำงาน	เฮิร์ซเบิร์ก (Herzbery)	๑๙๕๙	ปริมาณ	องค์ประกอบอะไรที่มีความสัมพันธ์กับความ รู้สึกในด้านทำให้เกิด ความสุขในการทำงาน และความเป็นทุกข์ในการทำงาน สรุปว่า องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน และ ความเป็นทุกข์ในการทำงาน สรุปว่า องค์ประกอบที่ทำให้เกิด ความพึงพอใจงานจะไม่เหมือนกับองค์ประกอบที่นำไปสู่ความ ไม่พอใจงาน
๒	องค์ประกอบที่ส่งผลต่อ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ ครูและไม่ส่งผลต่อแรงจูงใจใน การปฏิบัติงานของครูในเขต มณฑลรัฐนิวยอร์ก	เซอร์จิโอแวนนี (Sergioranni)	๑๙๗๓	ปริมาณ	ปัจจัยที่ทำให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติการ และไม่มีแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานมีความเป็นอิสระต่อกัน และพบว่าปัจจัยที่ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการทำงานคือ สภาพของการ ทำงานสำหรับเรื่องเพศ ตำแหน่งและประเภทของโรงเรียนไม่ มีผลทำให้เกิดความพอใจแตกต่างกัน
๓	องค์ประกอบที่กระทบกระเทือน ต่อความพอใจในการทำงานของ ครูโรงเรียนรัฐบาลในเกาะกวม	ควิตูกัว(Quitugua)	๑๙๗๕	ปริมาณ	ครูไม่พอใจสภาพการทำงาน ความมั่นคงในอาชีพ ความ เป็นอยู่ในชุมชน อัตราการทำงาน เงินเดือน เงินค่าตอบแทน สถานะครูและความช่วยเหลือของรัฐ และแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของครู แปรเปลี่ยนไปตามอายุ ประสบการณ์ในการ สอน ตำแหน่งการทำงาน ระดับงานที่สอน และสภาพที่อยู่ อาศัย

ตารางที่ ๒.๑๐(ต่อ)

๔	แรงจูงใจของครูกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยทำการวิจัยกับครูในเขตการศึกษา ๒ เขต ในทางตะวันตกของรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา	เบลาสโกและอาลูตโต (Belasco and Alutto)	๑๙๗๕	ปริมาณ	แรงจูงใจของครูกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายของโรงเรียน มีความสัมพันธ์ต่อกัน กล่าวคือ ครูจะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสูง ถ้ามีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ของโรงเรียนและเขตการศึกษา
๕	พฤติกรรมการจัดขยะของประชาชนในชนบทจังหวัดนครนายก	พชรวรรณศรีวัลย์ (มหาวิทยาลัยบูรพา)	๒๕๕๒	ปริมาณ	พฤติกรรมการจัดขยะของประชาชนในชนบทจังหวัดนครนายกอยู่ในระดับที่ “ควรปรับปรุง” ความรับผิดชอบในการกำจัดขยะในครัวเรือนอยู่ในระดับ “มาก ” การเปรียบเทียบพฤติกรรมในการกำจัดขยะและความรับผิดชอบต่อการจัดขยะกับตัวแปรพบว่ามีความสัมพันธ์กับเพศสถานภาพของครอบครัวระดับการศึกษารายได้เฉลี่ยรวมของทุกคนในครัวเรือนอาชีพหลักของครอบครัวและได้เปรียบเทียบเป็นรายคู่ของแต่ละกลุ่มนั้นพบว่าเพศหญิงมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะดีกว่าเพศชาย
๖	การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรืออำเภอบางละมุง	ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี (มหาวิทยาลัยบูรพา)	๒๕๕๓	ปริมาณ	ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะต่ำเพราะผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นผู้เข้ามาพักอาศัยเท่านั้นและเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาดำรายได้มีสถานภาพเป็นผู้เช่าหรือผู้อาศัย

ตารางที่ ๒.๑๐(ต่อ)

	จังหวัดชลบุรี				การมีรายได้สูงมีความรู้อายุมากมีแนวโน้มว่าจะมีส่วนร่วมมากและการเป็นเจ้าของบ้านจะมีระดับการมีส่วนร่วมมากกว่าผู้เช่าหรือผู้อยู่อาศัย
๗	พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตสายไหมกรุงเทพมหานคร	ชัชกุลรัตน์วิบูลย์ (มหาวิทยาลัยศิลปากร)	๒๕๕๓	ปริมาณ	ประชาชนที่มีอายุระดับการศึกษาอาชีพระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนและรายได้เฉลี่ยในครัวเรือนแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยด้านเพศ
๘	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย : ศึกษากรณีของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางเสาธงกิ่งอำเภอบางเสาธงจังหวัดสมุทรปราการ	สุวัฒน์ฤทธิ์สำเร็จ (มหาวิทยาลัยศิลปากร)	๒๕๕๔	ปริมาณ	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมากระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและพบว่าเพศสภาพในที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕
๙	ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร	ณัฐรดีคงตัน (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)	๒๕๕๖	ปริมาณ	ประชาชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะอยู่ในระดับปานกลางด้านการนำกลับมาใช้ใหม่และการคัดแยกประเภทขยะอยู่ในระดับดี
๑๐	การพัฒนาคุณธรรมผู้นำเยาวชนตามหลักท้าวธรรม๔	นภัสวรรณปรานค์พันธุ์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๒	ปริมาณ	ความต้องการของเยาวชนส่วนใหญ่ต้องการผู้นำตามหลักท้าวธรรม๔ในด้านการตัดสินใจเป็นอันดับแรก(๓.๙๐) รองลงมาต้องการผู้นำในด้านเป็นแบบอย่างที่ดี (๓.๘๑) และสุดท้ายต้องการผู้นำในด้านการนำพาทำความดี

ตารางที่ ๒.๑๐(ต่อ)

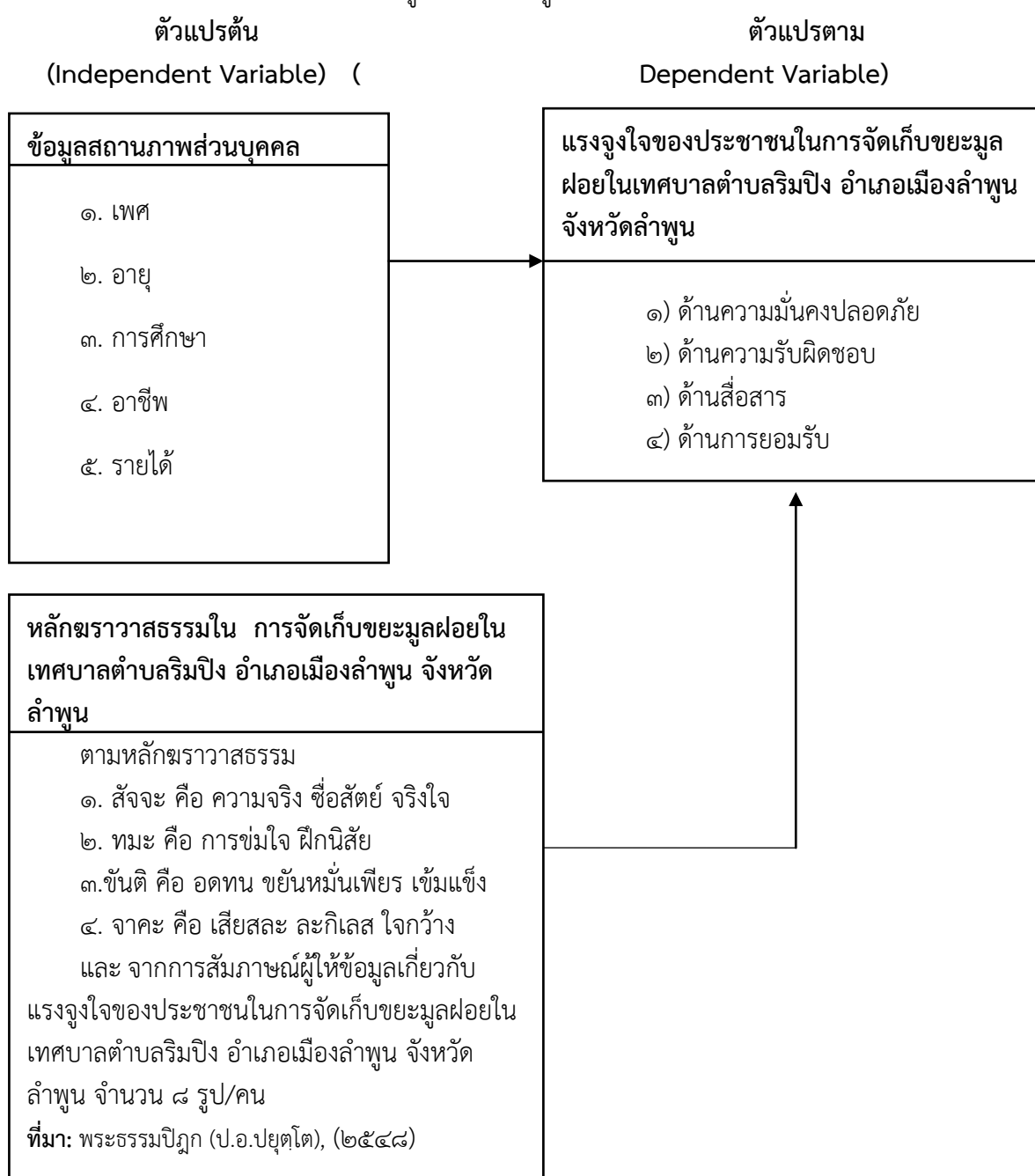
	นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสามพรานวิทยาอำเภอ สามพรานจังหวัดนครปฐม				(๓.๘๐) โดยความความต้องการของเยาวชนอยู่ในระดับมาก (๓.๘๔) สรุปความต้องการของเยาวชนทั้งเพศชายและเพศ หญิงมีความต้องการเป็นผู้นำในด้านต่างๆไม่แตกต่างกันโดย ระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕
๑๑	ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มี ต่อการบริหารงานของสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติตามหลัก ฆราวาสธรรม ๔	นิธินันทนาคุรุ (มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๒	ปริมาณ	ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มี ต่อการบริหารงานของสา ภู่งานตำรวจแห่งชาติตามหลัก ฆราวาสธรรม ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๓.๖๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๓ ด้านคือ ด้านขันติ (ความอดทน) ($\bar{x}$ = ๓.๗๑) ด้านจาคะ (ความเสียสละ) ($\bar{x}$ = ๓.๗๑) และด้านทมะ (การฝึกตน) ($\bar{x}$ = ๓.๕๙) และอยู่ในระดับปานกลางเพียงด้านเดียวคือ ด้านสัจจะ (ความซื่อสัตย์) ($\bar{x}$ = ๓.๔๔) ๒.การเปรียบเทียบ ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มี ต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลัก ฆราวาสธรรม ๔ พบว่า นิสิตที่มีอายุพรรษาขณะที่ศึกษา การศึกษานักธรรมและการศึกษาบาลีโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐาน

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและผลงานที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ได้แก่

๑. ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้

๒. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ทำการศึกษาแรงจูงใจของประชาชนในด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านสื่อสาร และด้านการยอมรับ การจัดเก็บขยะมูลฝอยในเทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูนดังภาพที่ ๒.๘

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย